

ΠΡΟΛΑΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΡΓ. ΚΙΝΗΜΑ	(Μελέτη)	<i>Λεύκου</i>
Ο ΠΟΛΕΜΟΣ Κ' Η Β'. ΔΙΕΘΝΗΣ	(*)	<i>Λένιν</i>
ΣΤΟΝ ΕΡΓΑΤΗ	(Ποίημα)	<i>Ν. Ναδαναήλη</i>
ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	(Μελέτη)	<i>Δ. Διαζάνωφ</i>
ΣΤΟ ΛΑΟ	(Ποίημα)	<i>Ν. Ναδαναήλη</i>
ΚΡΑΤΟΣ ΕΝ ΚΡΑΤΕΙ	(Εντυπώσεις)	<i>Χ. Πουρνάρα</i>

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ:

• ΑΝΑΛΑΜΠΕΣ •	(Π. Ρόδη)	} (Κριτική)	Homo.
• ΣΤΕΡΓ. ΚΥΜΑΤΑ •	(Ι. Ρωσσίδη)		

ΑΙ ΧΡΟΝΙΑ — 2 — ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΣ - 1945

ΔΕΥΚΩΣΙΑ

ΠΡΟΛΑΤΗΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ - 1945

Α΄ ΧΡΟΝΙΑ ΑΡ. 2

ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1914 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Μέχρι του 1914 ή Β' Διεθνής αποτελούσε τόν επαναστατικό παράγοντα του Διεθνούς Έργατικού Κινήματος, και τὸ Διεθνὲς προλεταριάτο ἐστήριζε τὶς ἐλπίδες του πάνω σ' αὐτή, γιὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ μεγάλου σκοποῦ τῆς ἐξέγερσης τῶν μαζῶν καὶ τῆς συντριβῆς τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ἐέσπασε ὁ Ἰμπεριαλιστικὸς πόλεμος τοῦ 1914. Ὁ ἕνας κατόπιν τοῦ ἄλλου οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Β' Διεθνούς προσκολλόντουσαν ἐπὶ ἄρμα τοῦ ἐθνικοῦ καπιταλισμοῦ, καὶ ψήφισαν τὶς πολεμικὲς πιστώσεις, τασσόμενοι ἀνεπιφύλακτα ὑπὲρ τοῦ πολέμου γιὰ τὴν «ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας» καὶ γιὰ τὴ συντριβὴ τοῦ «ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ» ὅπως ἀποκαλοῦσαν οἱ Γερμανοὶ τοὺς Γάλλους καὶ οἱ Γάλλοι τοὺς Γερμανούς.

Μιὰ δράκα μονάχα ἀριστερῶν Σοσιαλδημοκρατῶν, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ Λένιν, ἐφώνησε «Κάτω ὁ Πόλεμος!» κάτω οἱ προδότες ἀρχηγοὶ τῆς Σασιαλδημοκρατίας ποὺ ἐπρόδωσαν τὴν ἐπανάσταση καὶ τὸ Διεθνὲς Ἐπαναστατικὸ Κίνημα! ».

Τότες ἄρχισε ἕνας φανερός ἀγώνας τῶν ἀριστερῶν Σοσιαλδημοκρατῶν ἐνάντια στὸν Ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο, ὅποτε τὸ Μπολσεβίικιο Κόμμα μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ Λένιν καὶ τὸν Τρότσκυ, ἔβριψε ἀνάμεσα στὸ Ρωσικὸ Λαὸ τὸ περίφημο σύνθημα: «Πόλεμος ἐνάντια στὸν πόλεμο, καὶ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς ἐργάτες καὶ χωρικοὺς».

Οί προδότες άρχηγοί τής Β' Διεθνοῦς δέν σταμάτησαν ἕως ἔδῳ τὸ ἔργο τής προδοσίας. Σάν πιστὰ ὄργανα τοῦ Καπιταλισμοῦ ἄρρησαν ἕναν άγώνα ἔναντια στοὺς άρχηγούς τής ἐπανάστασης τοῦ Ρωσικοῦ Λαοῦ, πῶς τάχατες αὐτοὶ ἦταν ὄργανα τής Καίξερικῆς Γερμανίας, καὶ πῶς ὁ Ρωσσικὸς Λαὸς θὰ δενόταν στὸ ἄρμα τοῦ Γερμανικοῦ Ἰμπεριαλισμοῦ.

Στὴ Ρωσσία οἱ άρχηγοί τής Β' Διεθνοῦς τάχθηκαν μὲ τοὺς ἀντεπαναστάτες, καὶ στὴν Εὐρώπη συνεμάχησαν μὲ τὶς Καπιταλιστικὲς Κυβερνήσεις, καὶ πνίξανε στὸ αἷμα τὶς ἐξεγέρσεις τῶν λαῶν, στὴν Ἰταλία, Οὐγγαρία, Βουλγαρία, Γερμανία, καὶ ἄλλοῦ.

Στὴ Ρωσσία ἡ ἐπανάσταση ἐπεκράτησε, καὶ τότε καλέστηκαν ὄλοι οἱ ἀριστεροὶ Σοσιαλδημοκράτες γιὰ νὰ ἰδρῦσουν τὴ Γ' Διεθνή, πού νὰ κατευθύνει τὰ ἐπαναστανικὰ κινήματα τῶν διαφόρων χωρῶν πάνω στὶς γραμμὲς πού χάραξε ὁ Μάρξ καὶ ὁ Λένιν. Σάν ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τής Γ' Διεθνοῦς ἰδρῦθηκαν Κομμουνιστικὰ Κόμματα σὲ ὅλες τὶς χῶρες κάτω ἀπὸ τὴ σημαία τής Γ' Διεθνοῦς, μὲ σκοπὸ νὰ κατευθύνουν τὶς μάζες στὸ σωστὸ ἐπαναστατικὸ δρόμο, καὶ νὰ ξεσκεπάσουν τὴ Β' Διεθνή γιὰ τὶς προδοσίες πού διέπραξε σὲ βάρος τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ πού τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα φούντωνε σὲ ὅλες τὶς χῶρες, καὶ ὁ κόσμος εἶχε γιὰ σίγουρη τὴν ἐπιζράτηση τής ἐπανάστασης, ἦταν φυσικὴ συνέπεια νὰ εἰσχωρήσουν στὰ διάφορα Κόμματα ὀππορτουμιστικὰ στοιχεῖα πού ἀπέβλεπαν στὴν άρχηγία, καὶ ἔπειτα σὲ μιὰ θέση στὴν ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση, μὲ ἄλλα λόγια ἀπέβλεπαν νὰ καρπωθοῦν προσωπικὰ ὀφέλη (Στὴν Ἑλλάδα π. χ. παρυσιάστηκαν ὁ Φεσόπουλλος, ὁ Παπαναστάσης καὶ ἄλλοι) Ἀκριβῶς ἔνεκα τής κατάστασης αὐτῆς καὶ τής νεαρότητος τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων, νὰ ἀντιληφθοῦν τόσον τοὺς ἐσωτερικοὺς ὅσον καὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς τοὺς ἐχθροὺς, τὰ Κομμουνιστικὰ Κόμματα σταθῆκαν «ἀνίκανα νὰ ἀγκαλιάσουν τὴν πλατιά μάζα τῶν ἐργατῶν, πού τὴν ἐπηρέαζαν ἀκόμη οἱ προδότες άρχηγοί τής Σοσιαλδημοκρατίας, καὶ ἔτσι ἡ μεταπολεμικὴ κρίση τοῦ Καπιταλισμοῦ εἶχεν σὰ συνέπεια τὶς αὐθόρητες ἐξεγέρσεις τῶν μαζῶν, καὶ ταυτόχρονα τὴ φανερὴ π.χ. συνεργασία τῶν άρχηγῶν τής Β' Διεθνοῦς μὲ τὸν καπιταλισμὸ, πού κατώρθωσε νὰ ξεπεράσει τὴ μεταπολεμικὴ του κρίση χάρις στὴν προδοσία τῶν Σοσιαλδημοκρατῶν.

Στὰ μετέπειτα συνέδρια, μέχρι τοῦ τετάρτου συνεδρίου τής Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, ἀφοῦ ἐξετάστηκαν τὰ αἷτια τής ἀποτυχίας τῶν ἐπαναστάσεων, τόσον ἀπὸ τὴν προδοσίαν τῶν Σοσιαλδημοκρατῶν, ὅσον καὶ ἀπ' τὴ στάση τῶν καιροσκόπων άρχηγῶν τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων, πού ἡ ἀπομάκρυνση τής ἐπανάστασης δέν ἱκανοποιῶσε τοὺς άρχικοὺς τοὺς σκοποὺς καὶ πόθους, καὶ ἄρρησαν νὰ ἐγκαταλείπουν αὐτὴν καὶ νὰ προσκολλῶνται πάλι στὸ ἄρμα τής ἀστικῆς τάξης, οἱ ὑπεύθυνοι τής Διεθνοῦς, ἔθεσαν τὸ ζήτημα τής στενῆς παρακολούθησης καὶ ἀναδιοργάνωσης τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων, μὲ βάση τὴ δημιουργία στελεχῶν ἱκανῶν νὰ δροῦν κάτω ἀπὸ

ὁποιοσδήποτε συνθῆκες, καὶ νὰ πιστεύουν καὶ νὰ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐπανάστασης ὅταν οἱ συνθῆκες θὰ ἦταν ὠριμες. (Πάνω σ' αὐτὴ τὴ βάση στηριζόμενος ὁ Τρότσκυ ἀνεδημοσίευσε τὸ ἔργο του «Ἡ Διαρκὴς Ἐπανάστασις»).

ΝΕΠ

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Ὀκτωβριανῆς Ἐπανάστασης, καὶ τῇ συντριβῇ τόσο τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ ὅσον καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, οἱ οἰκονομικοὶ πόροι τῆς Ρωσσίας εἶχαν ἐξαντληθεῖ σὲ τρομαχτικὸ βαθμὸν.

Οἱ καταστροφές πὺν ἐπροκάλεσε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς παραγωγῆς, προκάλεσαν τὴν πείνα στὸ Ρωσικὸ Λαόν. Μεταξὺ τῶν ἐργατικῶν μαζῶν εἶχε τότε ἀρχίσει νὰ ἐκδηλοῦται δυσφορία, πὺν εἶχεν σὰν ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία τῆς Ν. Ε. Π. (Νέα Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ). Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἦταν μιὰ προσωρινὴ ὑποχώρησις στὸ ἰδιωτικὸ ἐμπόριον κυρίως, χάριν τῶν ἀγροτῶν. Μ' ὅλον τοῦτο διατηρήθηκε μεγάλος τομέας ἐθνικοποιημένης βιομηχανίας, πὺν συναγωνίζοταν τὴν ἰδιωτικὴν βιομηχανία.

Ἀλλὰ οἱ καταστροφές ἕνεκα τῆς μακρᾶς πολεμικῆς περιόδου ἦταν μεγάλες, καὶ τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ἦταν δυσανάλογα ὑψηλὸν ἀπέναντι τῶν τιμῶν τῶν γεωργικῶν προϊόντων. Ἐπειδὴ τόσο πολὺ ἀπομακρύνονταν οἱ τιμές τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ἀπὸ τὶς τιμές τῶν γεωργικῶν, καὶ ἀκολουθοῦσαν τὴ γραμμὴ τῶν σκελῶν ἀνοιχτῆς ψαλλίδας, κατὰ τὴ φράσιν τοῦ Τρότσκυ, στὸ τέλος τοῦ 1923 ὁ Τρότσκυ ἔρριξε τὸ Σύνθημα «νὰ κλείσει ἡ ψαλλίδα» μέ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κρατικῆς βιομηχανίας: πὺν θὰ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴ πτώσιν τῶν τιμῶν τῶν Βιομηχανικῶν προϊόντων.

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ ζήτημα ἄρχισε ἡ διάστασις μεταξὺ Τρότσκυ καὶ Στάλιν, πὺν μὲ τὸ θάνατον τοῦ Λένιν, καὶ λόγω τῆς θέσεώς του σὰν ἐπιτρόπου τῶν ἐθνότητων, κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ πλειοψηφίαν, στηριζόμενος πάνω σὲ νεαρὰ καὶ ἄπειρα μέλη, πὺν μπῆκαν μέσα στὸ κόμμα. (Ὁρμώμενος ἀπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν ὁ Τρότσκυ, ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσε τὸ 1924 τὸ ἔργο του «Ποῦ βαδίζει ἡ Ρωσσία»).

Ἐν τῷ μεταξὺ, συνεπεία τῆς Ν. Ε. Π. ἄρχισε νὰ ἀναπτύσσεται μιὰ νέα ἀστικὴ τάξις (NETIPMAN) καὶ ἡ πλουσία τάξις τῶν Κουλάκων. Ὁ ἀνταγωνισμὸς πὺν ἐδημιουργήθη μεταξὺ τῆς πόλης καὶ τῆς ὑπαίθρου, ἀπειλοῦσε καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξιν τοῦ Σοβιετικοῦ καθεστώτος. Γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τούτου, μοναδικὴ λύσις, κατὰ τὸν Τρότσκυ καὶ τὴν ὁμάδα του, ἦταν ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐθνικοποιημένης βιομηχανίας.

Ὁ κίνδυνος ἀπὸ τὰ νεοκαπιταλιστικὰ στοιχεῖα μόλις τὸ 1927 ἔγινε ἀντιληπτός ἀπὸ τὸ Στάλιν. Τότε ἔθεσε τὶς βάσεις βιομηχανοποιήσεως τῆς Ρωσσίας. Ἡ ἀργοπορία τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τούτου εἶχε σὰ συνέπεια τὴ δημιουργία τῆς δεξιᾶς ἀντιπολίτευσις, πὺν εὐνοοῦσε τοὺς ἰσχυροὺς πιά κουλάκους, πὺν λόγω τοῦ ὅτι εἰσῆλθαν μέ-

σα στους κόλπους του Κόμματος, έπηρεάζαν άρκετά την κατάσταση. Οι συστάσεις του Τρότσκυ για την περιστολή της ΝΕΠ και την ανάπτυξη της έθνικοποιημένης οικονομίας, έχαρακτηρίστηκαν από την πλειοψηφία του Στάλιν σά μιá «έκφραση δυσπιστίας» στην άγροτική τάξη, που κατά το Στάλιν θα έβλαπτε τη συμμαχίαν έργατών και άγροτών!

Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΣΕ ΜΙΑ ΜΟΝΗ ΧΩΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Η διαφωνία όμως σχετικά με τη λύση του οικονομικού προβλήματος δέν ήταν μοναδική. Η διαφορά γνώμης μεταξύ Στάλιν και Τρότσκυ για την έχτίμηση της διαμορφουμένης κατάστασης διεθνώς έπερνε ολοένα μεγαλύτερη όξύτητα. Η ομάδα του Τρότσκυ υποστήριζε πώς το έπαναστατικό κίνημα υποχωρούσε και πώς ο καπιταλισμός έμπαινε σέ μιá περίοδο σχετικής σταθεροποίησης, αντίθετα με την ομάδα του Στάλιν, που θεωρούσε πώς η έπαναστατική περίοδος δέν έληξε.

Η διαφορά αυτή για την έχτίμηση της κατάστασης είχε άνυπολόγιστη σημασία, γιατί απ' τη σωστή έχτίμηση της κατάστασης θα έπήγαζε και η πολιτική που θα ακολουθοΰσαν όλα τά Κομμουνιστικά Κόμματα.

Έτσι μέσα στο Ρωσικό Κομμουνιστικό Κόμμα διεμορφώθηκαν δύο βασικά αντίθετα ρεύματα. Οι αντίλήψεις των δύο αυτών ρευμάτων άποκρυσταλλώθηκαν τελικά στη θεωρία «του Σοσιαλισμού σέ μιá μόνη χώρα», και στη θεωρία της «Διαρκούς έπανάστασης». Σύμφωνα με τη θεωρία του Στάλιν «Σοσιαλισμός σέ μιá μόνη χώρα» θί μπορούΰσε η Ρωσία, ανεξάρτητα του αν η έπανάσταση επεχτεινόταν στις άλλες χώρες, νά εφαρμόσει το Σοσιαλισμό πλέρια, και νά πραγματοποιήσει την χωρίς τάξεις ιδεώδη κοινωνία.

Τη θεωρίαν αυτή κατεπολέμησε η ομάδα του Τρότσκυ, που άντέταξε τη θεωρία της «Διαρκούς έπανάστασης». Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία μιá από τις θεμελιωδέστερες αντίφάσεις του Καπιταλισμού είναι η αντίφαση που υπάρχει μεταξύ των παραγωγικών δυνάμεων, που έχουν λάβει διεθνή χαρακτήρα, και των έθνικων συνόρων που θέτουν φραγμούς στην ανάπτυξη.

Η αντίφαση αυτή παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις σέ μιá σοσιαλιστική χώρα, που έχει πολύ μεγαλύτερη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Την άνωτέρω αντίφαση μπορεί νά λύσει μόνον ο Σοσιαλισμός που καταργεί τά σύνορα, και δίνει πλήρη έλευθερία στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων σέ ΔΙΕΘΝΗ ΚΛΙΜΑΚΑ, δημιουργώντας διεθνή καταμερισμό εργασίας.

Γι' αυτούς τους λόγους ο Σοσιαλισμός μόνον σέ διεθνή κλίμακα μπορεί νά πραγματοποιηθεί.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗΣ ΤΗΣ 2ΑΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ

(Τέλος)

(Από τὸ βιβλίον τοῦ Λένιν
«Ὁ Πόλεμος καὶ ἡ 2α Διεθνής»).

Οἱ Γερμανοὶ καὶ Αὐστριακοὶ Σοσιαλδημοκράτες προσεπάθησαν νὰ δικαιολογήσουν τὴν ὑποστήριξιν τοῦ πολέμου ἀπὸ μέρους τους, μὲ τὸ ἐπιχείρημα πὼς μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ πολεμοῦσαν τὸ Τσαρισμό! Οἱ Ρῶσοι Σοσιαλδημοκράτες ἀπάντησαν πὼς ἡ τέτοια δικαιολογία τους ἦταν ἢ πιὸ γελοία σοφιστεία... Στὰ τελευταῖα χρόνια πρὶν τοῦ πλέμου τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα ἐνάντια στὸ Τσαρισμὸ εἶχε πάρει τρομερῆς διαστάσεις. Αὐτὸ τὸ κίνημα βρισκόταν πάντοτε κάτω ἀπ' τὴν καθοδήγησιν τῆς Ἑργατικῆς Τάξεως. Οἱ πολιτικὲς ἀπεργίαι τῶν τελευταίων λίγων χρόνων, πού ἐπηρέαζαν ἑκατομύρια ἐργατῶν, εἶχαν σὰ σύνθημα τὴν ἀνατροπὴν τοῦ τσαρισμοῦ καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ Σοσιαλισμοῦ. Τὴν παραμονὴν τοῦ πολέμου, ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Πουαγκαρέ, κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του στὸ Νικόλαον τὸ 2ον, εἶδε μὲ τὰ μάτια του ὁδοφράγματα στοὺς δρόμους τῆς Πετρούπολης κατασκευασμένα ἀπ' τὰ χέρια τῶν Ρῶσων ἐργατῶν.

Τὸ Ρωσικὸν προλεταριάτον δὲν ἐδειλίασε μπροστὰ σὲ καμμιά θυσίαν, πού ἦταν ἀναγκαία γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ ἀπ' τὸ αἶσχος τοῦ τσαρισμοῦ. Ἄν κάτι βοήθησε τὸ τσαρισμὸν στὸν ἀγῶνα τοῦ ἐναντία στὴ Ρωσικὴν Δημοκρατίαν, αὐτὸ τὸ κάτι ἦταν ὁ πόλεμος πού ἔθεσε τὰ χρηματοκιβώτια τῆς Ἀγγλικῆς Γαλλικῆς καὶ Ρωσικῆς μπουρζουαζίας στὴ διάθεσιν τοῦ τσαρισμοῦ, μὲ σκοπὸν τὴν προαγωγὴν τῶν ἀντιδραστικῶν του σχεδίων. Καὶ ἂν κάτι παρεμπόδιζε τὸν ἐπαναστατικὸν ἀγῶνα τῆς Ρωσικῆς ἐργατικῆς τάξεως ἐνάντια στὸ τσαρισμὸν, αὐτὸ τὸ κάτι ἦταν ἡ διαγωγὴ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Γερμανικῆς καὶ Αὐστριακῆς Σοσιαλδημοκρατίας, πού ὁ Σωβινιστικὸς Ρωσικὸς Τύπος ἐξεθείαζε σὰν παράδειγμα.

Κι' ἂν ὑποθέσουμε πὼς ἡ Γερμανικὴ Σοσιαλδημοκρατία ἦταν τόσο ἀδύνατη ἔτσι πού νὰ ἀναγκάζεται νὰ ἀποτραβιέται ἀπὸ κάθε ἐπαναστατικὴν ἐνέργειαν, καὶ τότες ἀκόμα δὲν ἔπρεπε νὰ καταφύγει στὸ στρατόπεδον τῶν Σωβινιστῶν, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἀφορμὴ ὥστε οἱ Ἴταλοι Σοσιαλιστῆς νὰ διακηρύξουν, μὲ τὸ δικίόν τους, πὼς οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Γερμανικῆς Σοσιαλδημοκρατίας ἐπρόσβαλλαν τὴ σημαίαν τῆς προλεταριακῆς Διεθνούς.

Τὸ Ρωσικὸν Σοσιαλδημοκρατικὸν Ἑργατικὸν Κόμμα ὑπέφερε μεγάλας ἀπώλειαι ἀπ' τὸν πόλεμον. Ὁ νόμιμος ἐργατικὸς τύπος κατεστράφη τελείως. Ἡ πλειονότης τῶν ἐργατικῶν ἐνώσεων ἔκλεισε, καὶ ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ἀριστερῶν διανοουμένων ἐφυλακίσθη ἢ ἐξωρίσθη. καὶ οἱ Σοσιαλδημοκράτες ἀντιπρόσωποι στὴ Ρωσικὴ Βουλὴ θεώρησαν καθῆκον τους ν' ἀποσυρθοῦν ἀπ' τὴ Βουλὴ,

για να μη ψηφίσουν τις πολεμικές πιστώσεις, εκφράζοντας χτυπητά τη διαμαρτυρία τους, και καταδικάζοντας την πολιτική των Ευρωπαϊκών χωρών σὺν Ἱμπεριαλιστική. Καὶ παρόλο ποῦ ἡ κατάπιση τῆς Τσαρικήσ Κυβέρνησης αὐξήθηκε στο δεκαπλάσιο, οἱ σύντροφοί μας οἱ ἐργάτες τῆς Ρωσίας δημοσίευσαν τὰ πρῶτα τους παράνομα μανιφέστα ἐνάντια στον πόλεμο, κάμνοντας τὸ καθῆκο τους ἀπέναντι στὴ Δημοκρατία καὶ στὴ Διεθνῆ.

Ἄν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἐπαναστατικῆς Σοσιαλδημοκρατίας, ἡ μειονότητα τῶν Γερμανῶν Σοσιαλδημοκρατῶν, καὶ οἱ πιὸ καλοὶ Σοσιαλδημοκράτες τῶν οὐδετέρων χωρῶν, αἰσθάνονται ἓνα καυστικὸ συναίσθημα ντροπῆς γιὰ τὴν κατάρρευση τῆς Δευτέρας Διεθνοῦς ἂν οἱ Σοσιαλιστικὲς φωνὲς ἐνάντια στο Σωβινισμό τῆς πλειονότητας τῶν Σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων στὴν Ἀγγλία καὶ στὴ Γαλλία ἂν οἱ ὀππορτουμιστὲς ποῦ ἀντιπροσωπεύονται ἀπ' τὸ Γερμανικὸ περιοδικὸ «Σοσιαλιστικὸ Μανιφέστο», ποῦ ἀπὸ πολὺ καιρὸ τώρα κρατᾶ μιὰ ἐθνικο-φιλελεύθερη θέση, δικαιολογημένα γιορτάζουν τὴ νίκη τους ἀπάνω στον Εὐρωπαϊκὸ Σοσιαλισμὸ—τότεσ ἐκεῖνοι ποῦ ταλαντεύονται ἀνάμεσα στον ὀππορτουμισμὸ καὶ στὴ Σοσιαλδημοκρατία, (ὅπως κάνει τὸ «Κέντρο» στο Γερμανικὸ Σοσιαλδημοκρατικὸ Κόμμα). ἐκεῖνοι ποῦ προσπαθοῦν νὰ ἀγνοήσουν ἢ νὰ συγκαλύψουν τὴν κατάρρευση τῆς Δευτέρας Διεθνοῦς, μὲ διπλωματικὲς φράσεις, προσφέρουν τὴ χειρίστην ὑπηρεσία στο προλεταριάτο.

Εἶναι ἀνάγκη φανερὰ πιά νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν κατάρρευση καὶ, ἀντιλαμβανόμενοι τὰ αἷτια, νὰ μπορέσουν νὰ οἰκοδομήσουν μιὰ νέα, πιὸ διαρκῆ Σοσιαλιστικὴ ἐνότητα τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν χωρῶν.

Οἱ ὀππορτουμιστὲς παρεβίασαν τὶς ἀποφάσεις τῶν Κογκρέσων τῆς Στουτγκάρδης, τῆς Κοπεγχάγης καὶ τῆς Βασιλείας, ποῦ ἐπέβαλλαν (οἱ ἀποφάσεις) στοὺς Σοσιαλιστὲς ὅλων τῶν χωρῶν τὸ καθῆκο νὰ πολεμήσουν τὸ Σωβινισμό κάτω ἀπ' ὅλες τὶς Συνθήκες, καὶ νὰ ἀντιδράσουν ἐνάντια στον πόλεμο τῆς μπουρζουαζίας, αὐξάνοντας τὴν προπαγάνδα γιὰ ἐμφύλιο πόλεμο καὶ κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Ἡ κατάρρευση τῆς Δευτέρας Διεθνοῦς εἶναι ἡ κατάρρευση τοῦ ὀππορτουμισμοῦ, ποῦ φύτρωσε ἀπάνω στο ἔδαφος ἐνὸς παρελθόντος ποῦ εἰδικὰ χαρακτηρίζεται «εἰρηνικόν», καὶ ποῦ σχεδὸν κατέχτησε πνευματικὰ τὴ Διεθνῆ στὰ τελευταῖα λίγα χρόνια. Οἱ ὀππορτουμιστὲς πρὸ πολλοῦ παρασκεύασαν τὸ ἔδαφος γι' αὐτὴν τὴν κατάρρευση : 1) μὲ τὴν ἀπόρριψη τῆς Σοσιαλιστικῆς Ἐπανάστασης, καὶ μὲ τὴν ἀντικατάστασή της μὲ τὸν ἀστικορεφορμισμὸ. 2) μὲ τὴν ἀπόρριψη τῆς ταξικῆς πάλης, μαζί μὲ τὴν ἀναπόφευκτη μεταμόρφωσή της σὲ ἐμφύλιο πόλεμο σὲ ὠρισμένη στιγμή. 3) μὲ τὴ διδασκαλία περὶ ταξικῆς συνεργασίας. 4) μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ ἀστικοῦ σωβινισμοῦ, κάτω ἀπ' τὴ μάσκα τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς ἄμυνας τῆς πατρίδας. 5) μὲ τὴν παραγνώριση ἢ ἀπάρνηση τῆς θεμελιώδικης ἀλήθειας τοῦ Σοσιαλισμοῦ, ποῦ ἐκφράστηκε πρὸ πολλοῦ στο Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο,—δηλαδή, πὼς οἱ ἐργάτες δὲν ἔχουνε πατρίδα καὶ 6) μὲ τὸν περιορισμὸ τοῦ ἀγῶνα μονάχα ἐνάντια στο μιλιταρισμὸ, μὲ

αίσθηματικό υποκριτικό τρόπο, ἀντὶ τῆς ἀναγνώρισης τῆς ἀνάγκης τοῦ ἐπαναστατικοῦ πολέμου, τῶν προλεταρίων ὅλων τῶν χωρῶν, καὶ τῆς μετατροπῆς τῶν εὐκαιριῶν ποὺ παρέχει ὁ κοινοβουλευτισμὸς καὶ ἡ ἀστική νομιμότης, σὲ εὐκαιρίες γιὰ παράνομες μορφές ὀργάνωσης καὶ ἐξέγερσης σὲ περιπτώσεις κρίσης.

Ἦταν ἀδύνατο τὰ προλεταριάτα νὰ φέρουν σὲ πέρας τὸ ἔργο τοῦ Σοσιαλισμοῦ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ οὔτε ἦταν δυνατὸ νὰ ἐπιτύχουν μιὰ πραγματικὴ διεθνῆ ἐνότητα χωρὶς ριζικὰ νὰ κόψουν σχέσεις μὲ τὸν ὀππορτουניσμὸ, καὶ χωρὶς νὰ ἐξηγήσουν στὶς μάζες τὴν ἀναπόφευχτὴ χρεωκοπία του.

Ἦταν ἔργο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς κύθου χώρας, πρῶτα ἀπ' ὅλα, νὰ ἀγωνιστεῖ ἐνάντια στὸ σωβινισμὸ τῆς δικῆς του χώρας. Στὴ Ρωσσία ὁ σωβινισμὸς ἐπηρέαζε ἐξ ὀλοκλήρου τὸ κόμμα τῶν ἀστικοφιλελευθέρων, καὶ ἐν μέρει τὸ κόμμα τῶν Ναροδνίκι, καὶ τῶν Δεξιῶν Σοσιαλδημοκρατῶν. Ἐγίνε ἀνάγκη νὰ καταδικαστοῦν οἱ σωβινιστικὲς διακηρύξεις τέτοιων ἀνθρώπων, ὅπως ὁ Σμυρνῶφ, ὁ Μασλῶφ καὶ ὁ Πλεχάνωφ τῶν ὁποίων τὶς διακηρύξεις ἐξεμεταλεύθη πλατιᾶ ὁ «πατριωτικὸς» τύπος. Ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ Διεθνoῦς Προλεταριάτου ἢ ἤττα τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ομάδας, δὲν μποροῦσε νὰ θεωρηθεῖ σὰν τὸ «λιγότερο κακὸ» γιὰ τὸ Σοσιαλισμὸ. Γιὰ τοὺς Ρώσους Σοσιαλδημοκράτες ὅμως δὲν ὑπῆρχε ἀμφιβολία πὼς ἀπ' τὴν ἀποψη τῆς ἐργατικῆς τάξης, καὶ τῶν ἐργαζομένων μαζῶν ὅλων τῶν ἐθνοτήτων τῆς Ρωσσίας τὸ λιγότερο κακὸ θὰ ἦταν ἢ ἤττα τῆς τσαρικής μοναρχίας τῆς πιὸ ἀντιδραστικῆς, καὶ βάρβαρης κυβέρνησης, ποὺ κατεπίεζε τὸ μεγαλύτερο ἀριθμὸ ἐθνοτήτων, καὶ τὴ μεγαλύτερη μάζα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας.

Στὴ Ρωσσία, ἔχοντας ὑπ' ὄψη πὼς ἡ χώρα αὐτὴ ἦταν ἢ πιὸ ὀπισθοδρομικὴ, καὶ δὲν εἶχε ἀκόμη συμπληρώσει τὴν ἀστικὴ τῆς ἐπανάσταση, τὸ ἔργο τῶν Σοσιαλδημοκρατῶν ἦταν νὰ ἐπιτύχουν τοὺς τρεῖς θεμελιώδικους ὅρους γιὰ μιὰ συνεχῆ δημοκρατικὴ μεταρρύθμιση, δηλαδή μιὰ δημοκρατικὴ πολιτεία, (μὲ πλέριο δικαίωμα ἰσότητος καὶ αὐτοδιάθεσης γιὰ ὅλες τὶς ἐθνότητες), κατάσχεση τῶν γαιῶν τῶν γαιοκτημόνων, καὶ ὀχτώωρη δουλειά. Σὲ ὅλες τὶς προηγμένες χώρες ὅμως ὁ πόλεμος ἔβαλε στὴν ἡμερησίαν διάταξη τὸ σύνθημα τῆς Σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ποὺ ὅσο πιὸ ἐπείγον γινότανε, ἐφόσον τὰ βάρη τοῦ πολέμου ἔπεφταν ὀλοένα πιὸ πολλὰ ἀπάνω στοὺς ὄμους τοῦ προλεταριάτου, τόσο πιὸ δραστήριος γινότανε ὁ ρόλος του στὴν ἀποκατάσταση τῆς Εὐρώπης, ὕστερα ἀπ' τὴ φρίκη τοῦ «πατριωτικοῦ» βερβερισμού ἀνάμεσα στὴν τεχνικὴ πρόοδο τοῦ καπιταλισμοῦ. Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ μπουρζουαζία θέσπιζε πολεμικοὺς νόμους γιὰ τὴν καταπίεση τοῦ προλεταριάτου, καθιστοῦσε πιὸ ἀναγκαία τὴ δημιουργία παράνομων μορφῶν προπαγάντας καὶ ὀργάνωσης. Οἱ ὀππορτουניστὲς προσπαθοῦσαν νὰ «σώσουν» τὶς νόμιμες ὀργανώσεις, μὲ ἀντίτιμο τὴν προδοσία τῶν πεποιθήσεών τους. Οἱ ἐπαναστάτες Σοσιαλδημοκράτες ἐχρησιμοποιοῦσαν τὰ ὀργανωτικὰ συστήματα καὶ συνδέσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιὰ νὰ δημιουργοῦν παράνομες μορφές πάλης γιὰ τὸ Σοσιαλισμὸ, τέτοιες ποὺ προσαρμο-

ζόντουσαν σὲ ἐποχὲς κρίσης, καὶ νὰ ἐνώνουν τοὺς ἐργάτες ὄχι μὲ τὴ Σωβινιστικὴ μπουρζουαζία τῆς χώρας τους, ἀλλὰ μὲ τοὺς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν : Ἡ Προλεταριακὴ Διεθνὴς δὲν ἐχάθη.

Παρ' ὅλα τὰ ἐμτόδια οἱ μάζες τῶν ἐργατῶν, ἐδημιούργησαν νέα Διεθνή. Ὁ θρίαμβος τοῦ ὀππορτουνισμού μονάχα γιὰ λίγο διάστημα ἔζησε. Ὅσο περισσότερες θυσιές ἐπέβαλλεν ὁ πόλεμος, τόσο καθαρότερο γινότανε στὶς μάζες τῶν ἐργατῶν πὼς οἱ ὀππορτουμιστὲς ἐπρόδωσαν τὴν ἐργατικὴν ὑπόθεσιν καὶ πὼς ἦταν ἀνάγκη νὰ στρέψουν τὰ ὄπλα ἐναντὶα στὴ κυβέρνησιν, καὶ τὴ μπουρζουαζία τῆς κάθε χώρας. Μετατροπὴ τοῦ Ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου σὲ ἐμφύλιον πόλεμον, ἦταν τὸ μόνο σωστὸ προλεταριακὸ σύνθημα. Μᾶς τὸ ἔδειξε ἡ πεῖρα τῆς Κομμούνας, καὶ μᾶς τὸ διεκήρυξε τὸ ψήφισμα τῆς Βασιλείας στὸ 1912. Εἶναι ἡ φυσικὴ συνέπεια πού ξεπηδᾷ ἀπ' εἰς συνθηκὰς ἐνὸς ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου, ἀνάμεσα σὲ πολὺ ἀνεπτυγμένους ἀστικὰς χώρες. Ὅσοδήποτε δύσκολη κι' ἂν φανεῖ μιά τέτοια μετατροπὴ, οἱ Σοσιαλιστὲς ποτὲς δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλείπουν μιὰ τέτοια προσπάθεια, ἀφοῦ πρῶτα προπαρασκευάσουν τὸ ἔδαφος. Μονάχα μὲ αὐτὸ τὸ μέσο θὰ μπορέσει ἓνα προλεταριάτο νὰ ἀπολυτρωθεῖ ἀπ' τὸν καπιταλιστικὸ ζυγὸ, καὶ νὰ ἐγκαθιδρύσει τὸ Σοσιαλισμὸ.

ΛΕΝΙΝ

ΣΤΟΝ ΕΡΓΑΤΗ

Τὰ σκαλοπάτια ἀνεβαίνεις ἓνα - ἓνα,
κι' ἔχεις σκοπὸ νὰ φτάσεις στὴν κορυφή,
κι' ἐκεῖ παλάτια, ἐργάτη, ὄνειρεμένα
θὰ πλάσεις, καὶ ζωὴ μὲ νέα ψυχὴ!

Σὲ κάθε σκαλοπάτι σου τ' ἀγκάθια
σὲ συνοδεύουν, πίκρες καὶ καημὸς,
μᾶναι γιὰ σένα, ἐργάτη, ὅλα τὰ πάθια
καρδιά, ψυχὴ, κι' ἀπέραντος θυμὸς!

πὺν θὰ κρεμνίσει στὸ βυθό, κι' ἴσια στὸν ἄδην
τὸν πύργο τοῦ Κακοῦ, καὶ τῆς Σκλαβιάς,
γιὰ ν' ἀπλωθεῖ παντοῦ ἡ χαρὰ, τὸ χᾶδι,
κι' ὁ Ἥλιος γιὰ νὰ βγεῖ τῆς Λεφτερογιάς!

Τὰ σκαλοπάτια ἀνεβαίνεις ἓνα - ἓνα,
πίσω ποτέ!, μὰ ὅλο πιὸ ψηλά,
ἐργάτη, μὲ τὰ μάτια σου στραμμένα
στὴ Χώρα, πὺν τὸ Δίκιο κυβερνᾷ!

Δ. ΡΙΑΖΑΝΩΒ:

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

III

[Συνέχεια]

Ἐνέφερα κιόλας ὅτι ὁ Μάρξ κι' ὁ Ἔγκελς εἶχαν ὑποστει ἀπὸ ἐνωρὶς τὴν ἐπίδραση τοῦ σαιν-σιμονισμοῦ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν χειραφέτηση τῶν γυναικῶν, μὲ τὴ μορφή πού ἐκφράζεται στὰ γραφόμενα τῆς Νέας Γερμανίας. Διαπιστώσαμε ἀκόμη ὅτι στὰ 1944 προσπαθώντας ὁ Μάρξ νὰ ἀποσαφηνίσει τὶς βασικὲς ἀρχὲς τοῦ κομμουνισμοῦ κριτικᾶρει τὶς θεωρίες τοῦ «ἀκατέργαστου κομμουνισμοῦ.»

Ποιὸς ἄραγε ἀντιπροσωπεύει τὶς ἰδέες αὐτὲς, καὶ σὲ ποιὸ περιβάλλο προπαγανδίζονταν οἱ θεωρίες αὐτὲς; Στὸ ζήτημα αὐτὸ βρῖσκουμε μιὰ ἀπάντηση στὴν «Ἁγία οἰκογένεια» τοῦ Μάρξ καὶ Ἔγκελς, στὸ ἔργο αὐτὸ ὅπου κανόνισαν ὀριστικὰ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν μὲ τὴν παλιὰ ἰδεαλιστικὴ φιλοσοφία.

Στὸ κεφάλαιο πού πραγματεύεται γιὰ τὸ γαλλικὸ ματεριαλισμὸ, ὅπου ὁ Μάρξ ἀποδεικνύει πῶς τὰ δόγματα τοῦ ματεριαλισμοῦ αὐτοῦ ὀδηγοῦσαν κατ' εὐθειαν στὸ σοσιαλισμὸ καὶ τὸν κομμουνισμὸ, ἀποκαλεῖ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Μπαμπλὲφ, πού ἡ θεωρία του περσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη, ἦτανε τῆς μόδας ἀνάμεσα στὶς ἐπαναστατικὲς ἐργατικὲς ὀργανώσεις, «ματεριαλιστὲς, ἀκατέργαστους καὶ ἀκαλλιέργητους».

Στὴν κριτικὴ τους κατὰ τῆς ἀστικῆς οἰκογένειας καὶ τοῦ ἀστικοῦ γάμου, οἱ ματεριαλιστὲς αὐτοὶ ἔπεφταν συχνὰ στὸ ἄκρο ἀντίθετο. Ὁ Μάρξ ἐχτιμοῦσε περσότερο «τὴν μαστορικὴ περιγραφὴ τοῦ γάμου», πού ἐχτιθεταί στὰ ἔργα τοῦ Ὄουεν καὶ κυρίως στὰ ἔργα τοῦ Φουριέ, πού τὶς θεωρίες τους ἀντιπαρατάσσει στὴ φθinhή φιλανθρωπία τοῦ Εὐγενίου Σὺ. Κατὰ τὸ Μάρξ ὁ πρίγκηψ Ροῦπρεχτ, ἥρωας τοῦ Σὺ, δὲν καταλαβαίνει ὅτι «ἡ ὅλη θέση τῆς γυναίκας στὴ νεώτερη κοινωνία τὴν ἐκφυλίζει».

Στὶς περικοπὲς πού πῆρε ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Φουριέ καὶ πού ἀναφέρει ὁ Μάρξ, βρῖσκουμε κιόλας ἰδέες πού θὰ ἐμφανισθοῦν ἀργότερα στὸ Μανιφέστο.

«Ἡ μοιχεία ἢ παραπλάνηση, ἀποτελοῦν τίτλους τιμῆς γιὰ τοὺς πλάνους γόητες καὶ εἶναι πολὺ τοῦ συρμοῦ. Ἄλλὰ φτωχὸ κορίτσι! ἢ γέννα, τί ἐγκλημα! Ἄν ἡ νέα θέλει νὰ διατηρήσει τὴν τιμὴ της, πρέπει νὰ ἐξαλείψει τὰ ἴχνη τῆς ἀτιμίας της· κι' ἂν θυσιάσει τὸ παιδί της στὶς προλήψεις τοῦ κόσμου, ἀτιμάζεται περσισότερο ἀκόμη καὶ πέφτει στὶς προλήψεις τοῦ νόμου. Αὐτὸς εἶναι ὁ φαῦλος κύκλος πού διαγράφει ὁ μηχανισμὸς τοῦ πολιτισμοῦ.»

»Όπως στη γραμμιατική δυο ἀρνήσεις κάνουν μιὰ κατάφαση, σ' ἓνα γαμήλιο συμβόλαιο δυο πορνείες κάνουν μιὰν ἀρειή.. Ἡ ἐξέλιξη μιᾶς ἱστορικής ἐποχῆς καθορίζεται ἀπὸ τὴ σχέση μεταξύ τῆς προόδου τῆς γυναίκας καὶ τῆς ἐλευθερίας, γιατί ἀπ' τὶς σχέσεις μεταξύ τοῦ ἀντρα καὶ τῆς γυναίκας, μετὰξὺ τοῦ ἀδυνάτου καὶ τοῦ ἰσχυροῦ, ξεπηδᾷ καθαρά ὁ θρίαμβος τῆς ἀνθρώπινης φύσης-στὴ χτηνωδία.

Ἐβαθμὸς τῆς γυναικείας χειραφέτησης, καθορίζει φυσικά τὴ γενικὴ χειραφέτηση. Ἡ ταπείνωση τοῦ φύλου εἶναι ἓνα οὐσιῶδες χαρακτηριστικὸ τόσο τοῦ πολιτισμοῦ ὅσο καὶ τῆς βαρβαρότητας, μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι ἡ ἀκολασία ἀσκειται ἀπὸ βαρβάρους χωρὶς νὰ ἐξωραϊζεται, ἐνῶ ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ ἐξυψοῦται στὴ βυθμίδα μιᾶς ζωῆς πολυπλοκῆς, ὑποπτης, ἀνάρμοστης καὶ ὑποκριτικῆς. Κανεὶς δὲν ταπεινώνεται ὅσον ὁ ἄνδρας, ἀπὸ τὸ ἔγκλημα τοῦ νὰ μεταχειρίζεται τὴ γυναίκα του σὰ σκλάβαν.

Ἐνγκελς στὸ βιβλίον του: «Ἡ κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης στὴν Ἀγγλία» ποὺ εἶχε γράψει τὸν χειμῶνα τοῦ 1841-45, δίνει μιὰ εἰκόνα τῆς ἐργατικῆς οἰκογένειας. Ἐμφανίζει τὴ σεξουαλικὴ παραλησία σὰ μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἀκολασίες, ἐκεῖ ὅπου ὁ ἐργάτης δὲν ἔγινε ἀκόμη συνειδητὸ μέλος τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ τῶν ἐργατῶν, καὶ ὅπου ὑπόκειται ἀκόμη στὸ ἀστικὸ κοινωνικὸ καθεστῶς.

«Όταν οἱ ἄνθρωποι φθάσουν σὲ μιὰ κτᾶσταση ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ ἱκανοποιεῖ παρὰ μόνο ἓνα ζῶο, δὲν τοὺς μένει ἄλλο τίποτε παρὰ νὰ ἐπαναστατήσουν ἢ νὰ μεταβληθοῦν σὲ ζῶα. Λιγότερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους οἱ ἀστοὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ κατηγοροῦν τοὺς ἐργάτες γιὰ σεξουαλιστικὲς ἀκολασίες, γιατί οἱ ἴδιοι οἱ ἀστοὶ συντελοῦν στὴν ἀνάπτυξη τῆς πορνείας».

Οἱ ὄροι ποὺ ἡ ἀστικὴ κοινωνία ἐξαναγκάζει τοὺς ἐργάτες νὰ διαβιοῦν, καθιστοῦν ἀδύνατη, κατὰ τὸν Ἐγκελς, «τὴν κανονικὴ ζωὴ τῆς οἰκογένειας».

Τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1845 ὁ Μὰρξ κι' ὁ Ἐγκελς συναντῶνται στὶς Βρυξέλλες. Κατὰ τὴν αὐτὴ ἐποχὴ ὁ Μὰρξ κάνει ἀκόμη ἓνα βῆμα μπροστὰ, στὴν ἀντίληψη τῆς κοινωνικῆς θεωρίας. Δὲν ἀρκεῖται πιά μὲ τὸ «θεωρηματικὸ» ματεριαλισμὸ τοῦ Φόϋερπαχ: Ἡ ὑπαρξὴ καθορίζει τὴ συνείδηση, ὅστόσο ἡ ὑπαρξὴ αὐτὴ δὲν εἶναι μόνο ἡ φυσικὴ ὑπαρξὴ ἢ φύση, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἡ κοινωνικὴ ὑπαρξὴ. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνο ἓνα προῖὸ τῆς φύσης, ἀλλ' ἀκόμη, σ' ἓνα βαθμὸ ἀνώτερο, τὸ προῖὸ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων. Ἡ φύση ἐπηρεάζει τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ὁ τελευταῖος ἐπηρεάζει ἐπίσης τὴ φύση καὶ τὴ μεταβάλλει. Ἡ ματεριαλιστικὴ ἀντίληψη τῆς μεταβολῆς τῶν περιστάσεων καὶ τῆς μόρφωσης, παραλείπει τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ περιστάσεις μεταβάλλονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅτι ὁ μορφωτὴς ὀφείλει νὰ αὐτομορφωθεῖ. Ἡ σύμπτωση τῆς μεταβολῆς τῶν περιστάσεων καὶ

τῆς ἀνθρώπινης δράσης, δὲ μπορεῖ νὰ νοηθεῖ καὶ νὰ ἐξηγηθεῖ παρὰ ὡς ἐπαναστατικὴ προχτικὴ.

Ὁ Μάρξ κι' ὁ Ἐγκελς βεβαιοῦν ὀριστικὰ ὅτι γιὰ κάθε τάξη πού τείνει στὴ κατάκτηση τῆς ἐξουσίας—κι' ὅταν ἀκόμη ἢ κατάκτηση αὐτὴ σημαίνει, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ προλεταριάτο, κατάργηση ὀλόκληρου τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος,—ἢ τάξη αὐτὴ ὀφείλει πρῶτιστα νὰ καταχτήσῃ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία, γιὰ νὰ ξαναπλάσῃ τὴν κοινωνία «σύμφωνα μὲ τὴν εἰκόνα τῆς». Ἡ κομμουνιστικὴ συνείδηση δὲ μπορεῖ νὰ ἐξελιχθεῖ παρ' ὅταν οἱ ἄνθρωποι δημιουργοῦν καθωρισμένους ὅρους καὶ, ἢ πραγματικὴ τοὺς τροποποιεῖ μὲ μιὰ ὀρισμένη κατεύθυνση· κι' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸ παρὰ μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ ἐπανάσταση αὐτὴ εἶναι «ἀναγκαία ὄχι μόνο γιὰτὴ εἶναι ὀδύνατο νὰ πέσει κατ' ἄλλον τρόπο ἢ κυρίαρχη τάξη, ἀλλ' ἀκόμη γιὰτὴ ἢ τάξη πού καταργεῖ τὴν παλιά δὲ μπορεῖ νὰ ἐξαγνισθεῖ ἀπ' ὅλη τὴ σαπίλα τῆς παλιᾶς κοινωνίας καὶ νὰ κατασιεῖ ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ μιὰ νέα κοινωνία, παρὰ μὲ τὴν ἐπανάσταση. Μ' ἄλλα λόγια, στὸ διάστημα τοῦ ἐμφύλιου πολέμου καὶ τῆς ἐπανάστασης, τὸ προλεταριάτο ὀφείλει νὰ ἐξαγνισθεῖ ἀπ' ὅλο τὸ βόρβορο τῆς παλιᾶς ἀστικῆς κοινωνίας, νὰ λυτρωθεῖ ἀπ' ὅλα τὰ ἴχνη τῶν ἀντιλήψεων πού εἶναι θρεμένες μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὶς παλιᾶς ἰδέες γιὰ τὴ θρησκεία, τὴν ἠθικὴ, τὴν οἰκογένεια καὶ τὸ γάμο, μ' ἄλλα λόγια τὸ προλεταριάτο ὀφείλει νὰ αὐτοδιαπαιδαγωγηθεῖ.

Τὶς νέες ἰδέες των ὁ Μάρξ κι' ὁ Ἐγκελς, τὶς ἐκθέτουν λεπτομερικὰ σ' ἓνα μεγάλο ἔργο ὅπου κριτικάρουν ἀλύπητα καὶ τὶς πιὸ ριζοσπαστικὲς ἀκόμη θεωρίες τῶν γεομανῶν διανοουμένων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Μάρξ Στίρνερ. Στὸ βιβλίον του «Τὸ ἄτομο καὶ ἢ ἰδιοκτησία του», ὁ Στίρνερ δίνει τὴν πιὸ συνεπῆ ἀνάλυση τοῦ φιλοσοφικοῦ ἀναρχισμοῦ, ἀλλὰ παρὰ τὴ ριζοσπαστικὴ φρασεολογία του, πού δὲν ὑπολείπεται καθόλου ἀπὸ τὶς φράσεις τῶν δικῶν μας ποιητῶν γιὰ τὸ «δικαίωμα τοῦ ἔρωτα» ὁ Στίρνερ, ὅπως ἀποδεικνύει καὶ ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου του, παραμένει ἓνας ἰδεολόγος τοῦ μικροαστικοῦ ἰντιβιντουαλισμοῦ (ὑποκειμενισμοῦ).

Στὴν κριτικὴ τους, ὁ Μάρξ κι' ὁ Ἐγκελς ἀσχολοῦνται ἐπίσης μὲ τὶς ἀντιλήψεις τοῦ Στίρνερ γιὰ τὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια.

Ὁ καλὸς αὐτὸς τύπος—γράφουν—βλέπει καὶ πάλι τὴ δύναμη τῆς ἀγιότητος ἐκεῖ ὅπου ἐπικρατοῦν μονάχα ἐμπειρικὲς σχέσεις. Ὁ αὐτὸς σέβεται τοὺς θεσμοὺς τῆς κοινωνίας, ὅπως ὁ Ἰουδαῖος σέβεται τὸ νόμο: τοὺς παραβαίνει ὅσο μπορεῖ περισσότερο σὲ κάθε εἰδικὴ περίπτωση, θὰ ἔθελε ὁμως ὅλοι οἱ ἄλλοι νὰ ὑπακοῦνε στὸ νόμο. Ἄν ὅλοι οἱ μπουρζουάδες παρέβαιναν ὁμαδικὰ ὅλους τοὺς νόμους τῆς μπουρζουαζίας, θὰ ἔπαιναν νὰ εἶναι μπουρζουάδες· ἀλλὰ ἢ ἰδέα αὐτὴ δὲν τοὺς περνᾷ ἀπὸ τὸ μυαλὸ καὶ δὲν ἐξαρτᾶται διόλου ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ τους ἐπιθυμία. Ἐνας ἀκόλαστος ἀστὸς παραβιάζει τὸ γάμο καὶ διαπράττει κρυφὰ μιὰ μοιχεία· ἓνας ἔμπορος παραβαίνει τὸ νόμο

περὶ ξένης ιδιοκτησίας μὲ τὴ σπέκουλα, τὶς χρεωκοπίες κλπ., ἕνας νέος ἀστὸς ἀπαιτεῖ ἀνεξαρτησία ἀπέναντι τῆς οἰκογένειάς του, πού ξεχαρβαλώνει κυριολεκτικὰ πρὸς τὸ συμφέρο του· ἀλλὰ ὁ γάμος, ἡ ἀτομικὴ ιδιοκτησία καὶ ἡ οἰκογένεια παραμένουν κατὰ θεωρίαν ἀθίχτα· γιατί οἱ θεσμοὶ αὐτοὶ ἐμφανίζονται μιὰ πρακτικὴ βάση πού ἡ μπουρζουαζία θεμέλιωσε τὴν κυριαρχία της, γιατί στὴν ἀστικὴ τους μορφὴ, οἱ θεσμοὶ αὐτοὶ ἀποτελοῦν ὄρους πού κάνουν τὸν ἀστὸ ἀστὸ, ὅπως ὁ νόμος πού παραβιάζεται διαρκῶς κάμνει τὸ θρησκόληπτο Ἰσραηλίτη, Ἰσραηλίτη θρησκόληπτο. Ἡ σχέση αὐτὴ τῶν ἀστῶν μὲ τοὺς ὄρους τῆς ὑπαρξῆς των, βρίσκει τὴ γενικὴ τῆς ἔκφραση στὴν ἀστικὴ ἠθικὴ. Ἡ οἰκογένεια δὲν μπορεῖ νὰ ἐξετάζεται καθ' ἑαυτήν· Οἱ ἀστοὶ δίνουν στὴν οἰκογένεια τὸ χαραχτῆρα τῆς ἀστικῆς οἰκογένειας ὅπου τὰ στοιχεῖα πού συνδέουν τὰ μέλη της, εἶναι ἡ πλήξη καὶ τὸ χρῆμα· στὴν ἀστικὴ οἰκογένεια ἀντιστοιχεῖ τὸ ἀστικὸ ξεχαρβάλωμα τῆς οἰκογένειας, κ' ὡστόσο ἡ οἰκογένεια καθ' ἑαυτήν ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται. Στὴ βορβορώδη ὑπαρξὴ της ἀντιστοιχεῖ ἐπίσης, ἡ καθιερωμένη ἔννοιά της στὴν ἐπίσημη φρασεολογία καὶ στὴ γενικὴ ὑποκρισία. Ἐκεῖ ὅπου ἡ οἰκογένεια εἶναι πραγματικὰ ξεχαρβαλωμένη, ὅπως τὸ βλέπουμε στὰ προλεταριακὰ στρώματα, ἡ ἰδέα τῆς οἰκογένειας δὲν ὑφίσταται διόλου, ἐνῶ διαπιστώνουμε κλίσεις πρὸς τὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ πού πηγάζουν ἀπὸ πραγματικὲς σχέσεις. Τὸ 18ο αἰῶνα οἱ φιλόσοφοι κατέστρεψαν τὴν ἰδέα τῆς οἰκογένειας, γιατί στὶς ἀνώτερες βαθμίδες τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ πραγματικὴ οἰκογένεια ἄρχισε νὰ ξεχαρβαλώνεται. Ἡ ἐσωτερικὴ συνοχὴ τῆς οἰκογένειας εἶχε καταστραφεῖ, ὅπως καὶ τὰ ξεχωριστὰ στοιχεῖα πού ἀποτελοῦν τὴν ἔννοιά της: ὑπακοή, συμπόνια συζυγικὴ πίστη κλπ. Ἀλλὰ τὸ πραγματικὸ σῶμα τῆς οἰκογένειας, οἱ οικονομικὲς σχέσεις, οἱ ἰδιομορφίες, ἡ ὑποχρεωτικὴ συγκατοίκηση, οἱ σχέσεις πού δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴ γέννηση τῶν παιδιῶν, ἀπὸ τὴν ὀργάνωση τῶν νεώτερων πόλεων καὶ τὴ συσσώρευση τοῦ κεφαλαίου, παρέμειναν, γιατί ἡ ὑπαρξὴ τῆς οἰκογένειας ἔγινε ἀπαραίτητη, λόγω τοῦ συνδέσμου της μὲ τὸν τρόπο τῆς παραγωγῆς, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τῆς ἀστικῆς κοινωνίας. Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ ἐκδηλώνεται κατὰ τρόπο χαρακτηριστικὸ τὴν ἐποχὴ τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης, πού ἡ οἰκογένεια εἶχε καταργηθεῖ καθὼς φαίνεται ἀπ' τὸ νόμο. Ἡ οἰκογένεια ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται τὸ 19ο αἰῶνα, ἀλλὰ μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι τὸ ξεχαρβάλωμα της γενικεύεται χάρις στὴν πρὸ ἀνεπτυγμένη βιομηχανία καὶ τὸ συναγωνισμό. Ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται εἰς πείσμα τῶν Γάλλων καὶ Ἀγγλῶν σοσιαλιστῶν, πού κήρυξαν τὴ διάλυσή της πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν γαλλικὴ ἐπανάσταση.

IV

Πρὶν ἀπὸ τὸ 1845, ὁ Μαρξ καὶ ὁ Ἐνγκελς ἀνέπτυσσαν τὴ δράση τους, κυρίως μέσα στοὺς κύκλους τῶν ἀστῶν διανοουμένων, τοὺς καλύτερους ἀντιπροσώπους τῶν ὁποίων προσπαθοῦσαν νὰ προσελκύσουν στὸν ἀγῶνα τους.

Μετὰ τὴν ἀνοίξη τοῦ 1846, ἀφιερώνουν τὶς δυνάμεις τῶν στὴν ὀργανωτικὴ δουλειὰ ἀνάμεσα στοὺς ἐργατικoὺς κύκλους. Ἔρχονται σὲ σχέσεις μὲ πολυάριθμες ἐργατικὲς ἐνώσεις τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ταυτόχρονα παίρνουν ἐνεργὸ μέρος στὶς ζωνρὲς συζητήσεις ποὺ ἔγιναν μέσα στὶς ἐργατικὲς ἐνώσεις. Μετὰ δυὸ χρόνων δουλειά, ὁ Μάρξ κι' ὁ Ἐνγκελς κατορθώνουν νὰ συνενώσουν ὅλες τὶς ἐνώσεις, καὶ νὰ κάμουν τὴν «Ἐνωση τῶν Κομμουνιστῶν». Ὁ Μάρξ ἐπιφορτίζεται νὰ καταστρώσει τὸ πρόγραμμά της.

Τὰ κυριότερα σημεῖα τοῦ προγράμματος αὐτοῦ, εἶχαν μελετηθεῖ προηγουμένω; στὶς διάφορες ἐνώσεις. Μερικὰ πρακτικὰ τῆς Ἐνωσης τοῦ Λονδίνου, ποὺ ὀνομαζόταν «Γερμανικὴ Ἐργατικὴ Ἐνωση Σπουδῶν», σώζονται ἀκόμη. Ἀπὸ τὰ πρακτικὰ αὐτὰ βλέπει κανεὶς ὅτι ἡ συζήτηση γινότανε γύρω ἀπὸ σειρὰ ἐρωτημάτων, ποὺ ἐτίθεντο κατὰ τρόπο κατηχητικό. Μεταξὺ αὐτῶν συναντοῦμε καὶ τὰ ἐρωτήματα ποὺ ἀφοροῦν τὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια. Στὸ ἐρώτημα: «Πῶς θὰ ὀργανώσετε τὴν ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν στὴν μεταβατικὴ περίοδο;» ἀκολουθεῖ ἡ ἀπάντηση: «Ὅλα τὰ παιδιά, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ θὰ μποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς τὶς μητρικὲς φροντίδες, θὰ ἀνατρέφονται καὶ θὰ ἐκπαιδεύονται σὲ κρατικὰ ἰδρύματα.»

Τὸ εἰκοστὸ ἐρώτημα συνοψίζεται ὡς ἑξῆς: «Μὲ τὴν κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας, θὰ κηρυχθεῖ καὶ ἡ κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν;»

Ἡ ἀπάντηση τῆς Ἐνωσης τοῦ Λονδίνου δηλώνει:

«Σὲ καμιά περίπτωση. Δὲ θὰ παρέμβουμε στὶς ἰδιαίτερες σχέσεις μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, παρὰ καθ' ὅσο θὰ μπορούσαν νὰ διαταράξουν τὸ νέο κοινωνικὸ καθεστῶς. Ξαίρουμε πολὺ καλὰ, ὅτι στὸ διάστημα τῆς ἱστορίας, οἱ οἰκογενειακὲς σχέσεις ὑφίσταντο μεταβολὲς ποὺ ἐξαρθῶνταν ἀπὸ τὶς φάσεις τῆς ἐξέλιξης τῆς ιδιοκτησίας· γι' αὐτὸ ξαίρουμε ἐπίσης ὅτι ἡ κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας θὰ ἀσκήσει στὶς σχέσεις αὐτὲς τὴ πιὸ ἀποφασιστικὴ ἐπίδραση».

Δὲ χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ὁ Ἐνγκελς εἶχε ὑπ' ὄψη του τὸν κατὰ λογο αὐτὸ τῶν ἐρωτήσεων, τὴν ἐποχὴ ποὺ ἔγραφε τὴ γνωστότατη προοσούρα του: «Οἱ θεμελιώδεις ἀρχὲς τοῦ κομμουνισμοῦ». Βρίσκουμε ἐκεῖ μέσα τὴν 21η ἐρώτηση:

«Ποιὰ ἐπίδραση θὰ ἐξασκήσει τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς στὴν οἰκογένεια;»

Τί ἀπαντᾷ ὁ Ἐνγκελς σ' αὐτὸ τὸ ρῶτημα;

«Οἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν φύλων, λέγει, θὰ γίνουν ἀτομικὴ ὑπόθεση, ποὺ δὲ θὰ ἀφορᾷ παρὰ τὰ ἐνδιαφερόμενα πρόσωπα· ἡ κοινωνία δὲν θὰ παρεμβαίνει. Αὐτὸ θὰ γίνεῖ δυνατὸ χάρις στὴν κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας καὶ χάρις στὴν ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν μ' ἔξοδα τῆς κοινωνίας· ἔτσι μ' αὐτὸ τὰ δυὸ βασικὰ θεμέλια τοῦ σύγχρο-

νου γάμου θὰ γκρεμιτοῦν· δηλαδή ἡ γυναῖκα δὲ θὰ ἐξαρτᾶται πιά ἀπὸ τὸ ἄνδρα οὔτε τὰ παιδιά ἀπὸ τοὺς γονεῖς των. (Ἡ ἐξάρτηση αὐτὴ, ἂν ὑφίσταται σήμερον, τοῦτο ὀφείλεται στὴν ἀτομικὴ ἰδιοχτησία). Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπάντησί μας στὶς κραυγὰς ποὺ ἐκβάλλουν οἱ ἐνάρετοι μπορζουάδες κατὰ τῆς κομμουνιστικῆς πολυγαμίας. Ἡ πολυγαμία ἐμφανίζει ἓνα φαινόμενο χαρακτηριστικὸ τῆς ἀστικῆς κοινωνίας καὶ πραγματοποιούμενο σήμερον μὲ τὴν πορνεία. Ἄλλὰ ἡ πορνεία βασιζομένη στὴν ἀτομικὴ ἰδιοχτησία, θὰ ἐξαφανισθεῖ μὲ τὴ τελευταία αὐτή. Συνεπῶς ἡ ὄργάνωση τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας δὲ θὰ εἰσαγάγει τὴν πολυγαμίαν ἀντίθετα θὰ τὴν καταργήσει».

Τὸ προσχέδιο τῆς κομμουνιστικῆς κατήχησης ποὺ εἶχε γράψει ὁ Ἐγκελς, δὲ δημοσιεύθηκε. Κατὰ πρότασίν του ὁ κτηχητικὸς τύπος ἀπεκρούσθη, καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς ἔνωσης πῆρε τὴ μορφή τοῦ μαυφέστου. Αὐτὸ γράφτηκε ἀπὸ τὸ Μάρξ ποὺ χρησιμοποίησε, κατὰ ἓνα μέρος, τὸ προσχέδιο τοῦ Ἐγκελς. Στὸ Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο οἱ ἰδέες τοῦ Μάρξ καὶ Ἐγκελς γιὰ τὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια στὴ ἀστικὴ κοινωνία καὶ στὴν κοινωνία τοῦ μέλλοντος, βρίσκουν τὴν τελειότερή τους ἔκφραση· θὰ μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ μεταφέρω ἐδῶ ὀλόκληρη σχεδὸν τὴν ἀναφερόμενη παράγραφο :

«Κατάργηση τῆς οἰκογένειας! Ἀκόμη καὶ αὐτοὶ οἱ πρὸ ἐξτρεμιστὲς ριζοσπάστες, ἐξεγείρονται κατὰ τοῦ ἀπαισίου αὐτοῦ σχεδίου τῶν κομμουνιστῶν.

Ἡ σημερινὴ ἀστικὴ οἰκογένεια ποῦ βασίζεται; Στὸ κεφάλαιον, στὴν ἀτομικὴ ἰδιοχτησία. Στὴν πρὸ ἐξελιγμένη μορφή της, δὲν ὑφίσταται παρὰ γιὰ τὴν μπορζουαζία, ἀλλὰ συμπληροῦται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸ προλεταριάτο στερεῖται κατ' ἀνάγκην οἰκογένειας καὶ ἡ πορνεία ἀσκεῖται ἐλεύθερα. Ἡ ἀστικὴ οἰκογένεια φυσικὰ θὰ καταργηθεῖ μαζὺ μὲ τὴν κατάργηση τοῦ συμπληρώματός της αὐτοῦ καὶ τὰ δύο θὰ ἐξαφανισθοῦν μὲ τὴν ἐξαφάνιση τοῦ κεφαλαίου. Ἡ φλυαρία τῶν ἀστῶν γιὰ τὴν οἰκογένεια καὶ τὴν ἀνατροφή, γιὰ τὴν τρυφερότητα τῶν γονιῶν πρὸς τὰ παιδιά τους, μᾶς ἐμπνέει τὴν πρὸ μεγάλη ἀηδία, γιὰ τὴν οἰκογενειακὴν σχέσιν στὸ ἐργατικὸ περιβάλλον ξεχαρβαλώνονται χάσιν στὴ βιομηχανία, καὶ τὰ παιδιά τῶν ἐργατῶν γίνονται ἀπλὰ ἀντικείμενα ἐμπορίου καὶ ἐργαλεῖα δουλειᾶς.

«Μὰ σεῖς οἱ κομμουνιστὲς, θέλετε νὰ ἀνακηρύξετε, τὴν κοινωνιολογικήν τῶν γυναικῶν! μᾶς φωνάζουν ἐν χορῷ οἱ μπορζουάδες. Ὁ ἀστὸς θεωρεῖ τὴν γυναῖκα τοῦ ὡς ἀπλὸν ὄργανο παραγωγῆς. Ἄκουσε νὰ λένε ὅτι τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς πρέπει νὰ εἶναι στὴ διάθεση ὅλων· φυσικὰ, συμπραίνει, καὶ τίς γυναῖκες περιμένει ἡ ἴδια τύχη.

Δὲν τοῖς περνᾷ ἀπὸ τὸ μυαλὸ ὅτι πρόκειται ἀκριβῶς γιὰ τὴν κατάργηση τοῦ καθεστώτος ἐκείνου ὅπου ἡ γυναῖκα δὲν εἶναι παρὰ

εργαλείο (μέσο) παραγωγής. Ἐξ ἄλλων δὲν ὑπάρχει πῶς κομμουνιστικὸ πρόγραμμα ἀπὸ τὸν ἐνάρετο αὐτὸ φόβο τῶν μπουρζουάδων μας, ποὺ φαντάζονται ὅτι μεταξὺ τῶν κομμουνιστῶν ὑφίσταται μιὰ ἐπίσημη κοινοκτημοσύνη στὶς γυναῖκες. Οἱ κομμουνιστὲς δὲν ἔχουν ἀνάγκη νὰ καθιερώσουν τὴν κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν, γιατί ἡ κοινοκτημοσύνη αὐτὴ πάντοτε ὑπῆρξε. Μὴ ἱκανοποιούμενοι ποὺ ἔχουμε στὴ διάθεσή τους τὶς γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια τῶν προλεταρίων, (γιὰ νὰ μὴ μιλήσουνε ἀκόμη γιὰ τὴν ἐπίσημη πορνεία), οἱ μπουρζουάδες μας βρίσκουν ἰδιαίτερη ἀπόλαυση νὰ ξιμυαλίζουν τὶς παντρεμένες γυναῖκες τῶν φίλων τους.

Στὴν πραγματικότητα ὁ ἀστικὸς γάμος εἶναι ἡ κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν. Δὲ θὰ μπορούσανε νὰ κατηγορήσουνε τοὺς κομμουνιστὲς παρὰ ὅτι θέλουν νὰ καθιδρῦσουν ἐπίσημα τὴν κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν, ἀντὶ ἐκείνης ποὺ σήμερα κορύβεται ὑποκριτικῶς. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι μιὰ φορὰ ποὺ θὰ καταργηθοῦν οἱ σημερινὲς συνθηκὲς (τῆς ζωῆς) ἡ κοινοκτημοσύνη τῶν γυναικῶν, ποὺ δημιουργεῖ τὸ σημερινὸ καθεστῶς, δηλαδὴ ἡ ἐπίσημη καὶ ἀνεπίσημη πορνεία, θὰ ἐξαφανισθεῖ καὶ αὐτή»

Βλέπουμε ὅτι ἐκεῖ ποὺ ὁ Μάρξ χρησιμοποιεῖ τὸ προσχέδιο τοῦ Ἐνγκελς, δίνει στὰ ἐπιχειρήματα τοῦ τελευταίου αὐτοῦ χαρακτηριστὰ πῶς ἔχτυπο. Στὴν πολεμικὴ του κατὰ τῶν ἀπὸ τῶν φιλοσόφων, δὲν ἐπαναλαμβάνει τὴν κριτικὴ του κατὰ τοῦ χοντροκομμένου καὶ ἀκαλλιέργητου κομμουνισμοῦ ἀλλὰ στὸ «Μανιφέστο» ὑπογραμμίζει τὸ διακριτικὸ γνῶρισμα τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴ θέση τῆς γυναῖκας· μονάχα τὸ καθεστῶς αὐτὸ θὰ δημιουργήσῃ τοὺς ὅρους ὅπου ἡ γυναῖκα δὲ θὰ εἶναι πιά ἓνα ἄλλο ὄργανο παραγωγῆς καὶ ἀπόλαυσης καὶ ὅπου θὰ ἐξαφανισθεῖ κάθε ἐπίσημη καὶ ἀνεπίσημη πορνεία.

Τὸ πρόγραμμα ποὺ ἐχτίζεται στὸ «Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο», χρησιμεύει ὡς βάση στὸ πρόγραμμα τοῦ δικοῦ μας κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ἐχτὸς ἀπὸ μερικὲς διαφορὰς ποὺ παραμερίστηκαν στὸ μεταξὺ, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κοινῆς ἐργασίας, δὲ θὰ βρῆτε οὔτε στὸ Μάρξ οὔτε στὸν Ἐνγκελς καμμιά ἀφορμὴ γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ τεθεῖ σήμερα, τὸ ζήτημα τοῦ ἀνδρῶν· οἱ ἀκάνονιστες σεξουαλιστικὲς σχέσεις ἢ ὁ «σεξουαλιστικὸς κομμουνισμὸς» συμβιβάζονται μὲ τὴ κομμουνιστικὴ κοινωνία ; Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι εἰς τὸν πῶς τὸ θέτουν, βρίσκονται ἀκόμη στὸ ἐπίπεδο τοῦ χοντροκομμένου καὶ ἀκαλλιέργητου κομμουνισμοῦ ποὺ φαντάζεται ἀφελῶς ὅτι εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἀστοῦ ποὺ ξεφωνίζει κατὰ τῆς «σοσιαλιστικοποίησης τῶν γυναικῶν», γιατί κηρύσσονται «κατηγορηματικῶς» ὑπὲρ ὅλων τῶν μορφῶν τοῦ σεξουαλιστικοῦ κομμουνισμοῦ. Κάθε πολυγαμία ἀποδεικνύει τὴν κατώτερη ἐκπολιτικὴ βαθμίδα τῶν «ὑποκειμένων» τῆς, καὶ τῶν «ἀντικειμένων» τῆς. Στὴ συνήθη τῆς μορφῆς, τῆς διγαμίας, ἡ πολυγαμία ἀποδεικνύει μονάχα ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ δανδισμοῦ συνεχίζεται, ὅτι ἡ γυναῖκα γίνεται θεληματικῶς μιὰ χήνα, καὶ ὅτι οἱ σχέσεις μεταξὺ «ἀνδρα» καὶ «γυναῖκα» διέπονται ἀπὸ μιὰ ὑποκρισία ὅχι λιγώ-

τερο ἀπεχθῆ ἀπὸ «τὴν ὑποπτη, ἀπρεπῆ καὶ ὑπεκκριτικὴ ὑπαρ-
ξη» τῆς πολυγαμικῆς οἰκογένειας μέσα στὴν ἀστικὴ κοινωνία.

Δὲν ὑπάρχουν ἀσφαλῶς κωμικότεροι τύποι ἀπὸ τοὺς ἀνόητους
ποιητᾶστρους μας ποὺ ἐξυμνοῦν τὸ «δικαίωμα στὸν ἔρωτα» καὶ, ποὺ
στὴν ποιητικὴ καὶ πολιτικὴ ἔξαρσή τους φαντάζονται ὅτι «τραγου-
δοῦν» κάτι καινούργιο.

Ὁ Μὰρξ κι' ὁ Ἐνγκελς ἐγνώριζαν ἤδη τὸ πείραμα τῆς
«Ἐνώσεως τῶν Ἐλευθέρων» στὴν ὁποία μάλιστα ὁ Ἐν-
γκελς συμμετεῖχε ἄμεσα.

Στὸ «Κράτος καὶ Ἀναρχία», ὁ Μπακούνιν σημειώνει ὅτι τὰ μέ-
λη τῆς τελευταίας αὐτῆς Ἐνώσεως τῶν γερμανῶν μηδενιστῶν ξεπέρα-
σαν σὲ κνισμὸ καὶ τοὺς πιὸ «θερμούς» ρώσσους μηδενιστές.»

Ὁ Μὰρξ κι' ὁ Ἐνγκελς γνῶριζαν πλέρια τίς ἐξστρεμιστικὲς ἰδέες
μερικῶν σαινσιμονιστῶν, ποὺ δίδασκαν τὴ θεωρία τῶν «σταθερῶν»,
ποὺ γεννήθηκαν γιὰ τὴ μονογαμία, καὶ τῶν «ἄστατων» ποὺ δὲ μπο-
ρούσαν νὰ προσαρμοσθοῦν παρὰ μονέχα σ' ἓνα γάμο σύντομης δι-
αρκείας. Ὁ Μὰρξ κι' ὁ Ἐνγκελς καταλάβαιναν πλέρια ὅτι τὸ διανοη-
τικὸ αὐτὸ πάθος τοῦ πτερωτοῦ Ἐρωτος δὲν ἐνεφάνιζε παρὰ μιὰ φυσι-
κὴ ἐξέγερση, ἂν καὶ πολὺ λίγο συμπαθῆ, κατὰ τοῦ ἀστικοῦ γάμου
καὶ ἐναντίον ὅλων τῶν ἐμποδίων του. Ἀλλὰ καταλάβαιναν ἐπίσης ὅτι
ἡ ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὁ θρίαμβος τοῦ ἀνθρωπισμοῦ κατὰ
τῆς χτηνωδίας, θὰ κατέληγαν στὴ δημιουργία καινούργιων μορφῶν
τοῦ σεξουαλιστικοῦ ἐμπορίου, ποὺ θὰ ἐξηρτάτο ἀπὸ τὴ γενικὴ ἀνά-
πτυξη τοῦ ἀνδρὸς καθὼς καὶ τῆς γυναίκας καὶ, θὰ ἀπέκλειε κάθε στοι-
χεῖο χτηνωδίας καὶ πορνείας.

[Συνεχίζεται]

ΣΤΟ ΛΑΟ

Τ' ἀπέραντο σοι Δίκιο σὲ ὀπλίζει,
κ' ἔπαιψες πιά, Λαέ, νὰ προσκυνᾶς!
Σὰν ἄλλος Ἥλιος ἢ Ἀλήθεια σὲ φωτίζει,
πρὸς τὴν κατάκτηση μέ φλόγα ξεκινᾶς!

Καὶ προχωράεις βέβαιος γιὰ τὴ Νίκη,
χωρὶς ἐνδοιασμούς· χτυπᾶς σκληρά·
καὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἀφοῦ ξεκάνεις, θὰ σ' ἀνήκει
νὰ βασιλέψεις σὺ, Λαέ, μὲ τὴ Γροθιά!

Καὶ θᾶναι τὸ βασίλειο σου αἰώνιο,
κι' ὁ Ἥλιος ὁ δικός σου δὲ θὰ σβεῖ,
γιατὶ θὰ λείψει τὸ Συμφέρον τὸ δαιμόνιο,
κ' ἡ Ἀγάπη πιά ἢ ἄδολη θ' ἀνθεῖ!

Δ. Ε. ΚΙΝΗΜΑ

(Συνέχεια από τή σελ. 32)

Ἡ ἐφαρμογή τοῦ Σοσιαλισμοῦ σὲ μιὰ μόνη χώρα εἶχεν ὀλέθριες συνέπειες γιὰ τὸ Διεθνὲς ἐπαναστατικὸ κίνημα, καὶ γιὰ τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνή. Τὰ νεαρὰ τότε Κομμουνιστικὰ Κόμματα ποὺ ἐχρειαζόντουσαν τὴν πείρα τῶν Ρώσων Μπολσεβίκων, τόσο γιὰ τὸ ξεκαθάρισμα τῶν ὀππορτουניστικῶν στοιχείων ποὺ βρισκόντουσαν μέσα στὶς τάξεις των, ὅσο καὶ γιὰ τὴ πάλη ἐνάντια στὴν ἰσχυρὴ ἀκόμη Σοσιολδημοκρατία καὶ τὸν Καπιταλισμὸ γενικὰ, ἐγκατελείφθησαν σχεδὸν ὅλα στὴν τύχη των.

Τὰ μέλη τοῦ κομμουνιστικοῦ Κόμματος στὴ Ρωσία ἀφωσιώθησαν στὸ ἔργο τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Σοσιαλισμοῦ σὲ μιὰ μόνη χώρα καὶ, καθὼς ἦταν φυσικὸ, ἡ κατάστασις ἐπέδρασε καὶ στὰ ἄλλα τμήματα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Ἡ ἀριστερὴ ἀντιπολίτευσις τότες μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Τρότσκυ προβλέποντας τὶς συνέπειες, ποὺ θὰ εἶχεν ἡ ταχτικὴ αὐτὴ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, διεξήγαγε ἕνα διαφωτιστικὸ ἀγῶνα καὶ ἔκρουσε τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου.

Ὑπὲρ τῶν ἀπόψεων τοῦ Τρότσκυ εἶχαν ταχθεῖ ὅλα τὰ παλαιὰ μέλη καὶ καλύτερα στελέχη τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, ἀλλὰ ἡ εἰσχώρησις στὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα τῆς Ρωσίας καὶ στὰ ἄλλα τμήματα τῆς Κομμουνιστικῆς διεθνοῦς νεαρῶν καὶ χωρὶς πείρα στελεχῶν ποὺ δὲ μπορούσαν νὰ ἀντιληφθοῦν τοὺς κινδύνους μιᾶς τέτοιας ἐσφαλμένης ταχτικῆς, ἔδωσε τὴν πλειοψηφία ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως τοῦ Στάλιν. Ὁ Στάλιν τότες, μὲ τὸ βαθεῖα ριζωμένον ἔθνικισμὸ του, ἐφάρμοσε τὴν ἀντιμωξιστικὴ θεωρία του πρὸς ζημίαν τοῦ Διεθνοῦς Κομμουνισμοῦ.

ΚΙΝΕΖΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα ἡ Κίνα κατελήφθηκε, μὲ διάφορες προφάσεις ἀπὸ ὅλα τὰ γνωστὰ Ἱμπεριαλιστικὰ κράτη, ποὺ ἐπέβαλαν στὸν Κινεζικὸ λαὸ μιὰ χτηνώδικη ἐκμετάλλευσιν. Κάτω ἀπὸ τὶς συνθήκας αὐτὲς γεννήθηκε τὸ Κινεζικὸ ἔθνικοαπελευθερωτικὸ κίνημα τὸ λεγόμενον «Κουομιντάγκ».

Μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Ρωσικῆς ἐπανάστασις καὶ τὴ δημιουργία τῆς Γ' Διεθνοῦς ρίχτηκε τὸ σύνθημα, «οἱ Κομμουνιστὲς νὰ λάβουν ἐνεργὸ μέρος στὸ ἔθνικοαπελευθερωτικὸ κίνημα». Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος στὸ ἔθνικοαπελευθερωτικὸ κίνημα εἶχε φέρει τόσα καλὰ ἀποτελέσματα ποῦ ἔφθασε στὸ σημεῖο νὰ ἐπηρεάζει καὶ αὐτοὺς τοὺς ἡγέτες τοῦ Κουομιντάγκ ἀκόμη. Εἶχε δημιουργηθεῖ ἕνας πανίσχυρος στρατὸς ποὺ κατώρθωσε νὰ διώξει, τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅλους τοὺς Ἱμπεριαλιστεῖς.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ διεπράχτηκε ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα λάθη τῆς Γ' Διεθνοῦς. Ὁ Στάλιν καὶ οἱ ὀπαδοί του ὑπέδειξαν τὴ διάλυσιν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, καὶ μπάσιμον τῶν Κομμουνιστῶν στὸ Κουομιντάγκ, ἀντίθετα μὲ τὸν Τρότσκυ ποὺ ἐπέμενε νὰ κρατηθεῖ ἡ αὐτοτέλεια καὶ ἀνεξαρτησία τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Μὲ τὴ διάλυσιν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος κάθε βοήθεια, ποὺ ἀποστελλόταν τόσον ἀπὸ τὸ διεθνὲς προλεταριάτο, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση ποὺ τὸ πρὸς πολεμικὸ ὕλικόν της συνέτεινε στὴν κατατρόπωσιν

τῶν Ἰμπεριαλιστῶν, ἀντὶ νὰ πηγαίνει μέσον τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ἐπὶ γαίνε μέσο τοῦ Κουομιντάγκ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀντὶ ὁ λαὸς νὰ γνωρίζει ὅτι τὸ Κομ. Κόμμα συνετέλεσε καὶ ἐβοήθησε στὸ διώξιμο τῶν ξένων Ἰμπεριαλιστῶν, τὸ Κομ. Κόμμα παρεγνωρίσθη, καὶ παρέμεινε σὰ συντελεστής τῆς ἐπιτυχίας του τὸ Κουομιντάγκ.

Σύμφωνα μὲ τὸν Τρότσκι, τὸ Κομμ. Κόμμα, διατηρῶντας τὴν ἀνεξαρτησία καὶ αὐτοτέλειάν του θὰ παρέμεινε ὁ φυσικὸς καθοδηγητὴς τῶν μαζῶν, καὶ εὐκόλα θὰ ἔμπαινε ἐπὶ κεφαλῆς ἐνὸς νέου κινήματος γιὰ τὸ τελικὸ ξεσκλάβωμα τοῦ Κινέζικου Λαοῦ.

Γιὰ τὸ Κινέζικο ζήτημα εἶχαν γίνει μεγάλες συζητήσεις στὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ, καὶ ξέχωρα σὰ διάφορα Κομμ. Κόμματα. Στὸ τέλος ἐπεκράτησε ἡ ἄποψη τοῦ Στάλιν, καὶ ἰδοὺ τὰ ἀποτελέσματα. Οἱ Ἰμπεριαλιστὲς ποὺ δὲ μπόρεσαν μὲ τὴν ὀργανωμένη τους δύναμη νὰ ἐπιβληθοῦν, ἐπεβλήθησαν μὲ τὴ δωροδοκία τοῦ Τσάγκ-Κάϊ-Σέκ, ἀρχιστρατήγου τοῦ Κουομιντάγκ, ποὺ ἐστράφη ἐνάντια στοὺς Κομμουνιστὲς.

Χιλιάδες Κομμουνιστὲς ἐργάτες, ἀγρότες, καὶ διανοούμενοι ἐσφάγησαν, κυρίως στὴ Σαγκάη καὶ Καντώνα.

Ἡ ἀποτυχία τῆς Κινέζικης ἐπανάστασης ἐπροκάλεσε καὶ σ' αὐτὴ τὴ Σοβιετικὴ Ρωσσία διαδηλώσεις.

[ΑΓΓΛΟΡΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ συνεστήθη μεταξὺ τῆς Γενικῆς Ὁμοσπονδίας Ἐργατῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, καὶ τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἀγγλικῶν Συντεχνιῶν. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ συστήθηκε τὸ 1924, δηλαδὴ σὲ μιὰ ἐποχὴ ποῦ οἱ ἀπεργίαι στὴν Ἀγγλία διεδέχονταν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη.

Οἱ ὀππορτουμιστὲς ἀρχηγοὶ τῶν Συντεχνιῶν τῆς Ἀγγλίας προσπαθοῦσαν νὰ ἐκφυλίσουν τὶς ἀπεργίαι αὐτὲς, καὶ οἱ ἐργάτες τῆς Ἀγγλίας ἄρχισαν νὰ τοὺς ἀποδοκιμάζουν.

Ἡ ὑπὸ τὸν Τρότσκι ὁμάδα εἶχε ἀντιταχθεῖ στὴ δημιουργία τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς, καὶ ὑπεδείκνυε πὸς τὴν πρωτοβοιλία στοὺς ἀγῶνες τῶν Ἀγγλικῶν ἐργατῶν ἔπρεπε νὰ ἀναλάβει τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, γιατί ἔτσι θὰ τοῦ ἐδινόταν εὐκαιρία νὰ κερδίσει τὴ συμπάθεια τῶν μαζῶν.

Ἐπεκράτησε ἡ ἄποψη τοῦ Στάλιν γιὰ σύσταση τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ αὐτὸ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στοὺς ἡγέτες τῶν Ἀγγλικῶν συντεχνιῶν νὰ ἀποχτήσουν τὸ κῆρος τους ποὺ ἔχασαν, καὶ νὰ ἀρχίσουν ἓνα ἐντονὸ ἀγῶνα ἐνάντια στὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα. Ὅταν ὁ σκοπὸς τους πέτυχε, διέλυσαν καὶ τὴν περὶ φημη Ἀγγλορωσσικὴ Ἐπιτροπὴ]

Η ΘΕΩΡΙΑ ΠΕΡΙ «ΣΟΣΙΑΛΦΑΣΙΣΜΟΥ»

Ἡ Θεωρία τῆς Γ' Διεθνoῦς περὶ «Σοσιαλφασισμοῦ» ποὺ ἐγεννήθη στὶς ἀρχὲς τοῦ 1930, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὅσοι δὲν ἀνῆκαν

στό Κομμουνιστικό Κόμμα ήταν Φασίστες, είναι ένα από τα μεγαλύτερα λάθη τῆς Γ' Διεθνούς.

Κατὰ τὸν περιβόητον ὄρισμό τοῦ Στάλιν ἡ Σοσιαλδημοκρατία καὶ ὁ Φασισμός δὲν εἶναι «Ἀντίποδες», ἀλλὰ δίδυμα ἀδέλφια! Στὸ χαρακτηρισμὸ τοῦτο ἀντέδρασε ὁ Τρότσκι καὶ ἡ Διεθνὴς Κομμουνιστικὴ Ἀντιπολίτευση, θεωρώντας αὐτὸ σὰ λανθασμένο, καὶ βλαβερὸ, γιατί παρεμπόδιζε τὴ συνένωση τῶν προλεταριακῶν μαζῶν κατὰ τοῦ φασισμοῦ, καὶ προκαλοῦσε τὴ διάσπαση τῆς Ἑργατικῆς Τάξεως σὲ δύο ἀλληλοσπαραζόμενα στρατόπεδα, πρὸς ὄφελος τῆς ἀντίδρασης.

Τέτοια ἦταν ἡ ἐχθρότητα μεταξὺ τῶν δύο κομμάτων στὴ Γερμανία, ποῦ πολλὰ φορὲς οἱ κομμουνιστὲς ἔνωσαν τοὺς ψήφους τοὺς μετὰ τοὺς ψήφους τῶν φασιστῶν, γιὰ νὰ ἀνατρέψουν μιὰ Σοσιαλδημοκρατικὴ Κιβέρνηση ἢ μιὰ τοπικὴ ἀρχή.

Χαρακτηριστικὸ τῆς διάστασης τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος στὴ Γερμανία ἦταν καὶ τὸ ἐξῆς γεγονός. Ὄταν ὑπεβλήθη αἴτηση γιὰ δημοψήφισμα ἀπὸ μέρους τῶν φασιστῶν στὴ Πρωσσικὴ Βουλὴ, οἱ Κομμουνιστὲς, ἐνῶ στὴν ἀρχὴ κατεδίκαν τὸ δημοψήφισμα σὰν μηχανορραφία τοῦ Καλιταλισμοῦ γιὰ τὴν ὑποβοήθηση μιᾶς αἱματηρῆς Φασιστικῆς Διχτατορίας, μετὰ τρεῖς ἡμέρες ἔλαβαν διαταγὲς ἀπὸ τὴ Γ' Διεθνῆ νὰ ὑποστηρίξουν τὸ Φασιστικὸ Δημοψήφισμα, τασσόμενοι ἀντιμέτωποι μετὰ τοὺς Σοσιαλδημοκράτες!

Σύμφωνα μετὰ τὴ Σταλινικὴ θεωρία περὶ Σοσιαλισμοῦ, οἱ Κομμουνιστὲς ὄφειλαν νὰ δημιουργήσουν τὸ ἐνιαῖο μέτωπον ἀπ' εὐθείας μετὰ τοὺς ἐργάτες τῶν Σοσιαλιστικῶν Κομμάτων, ἀδιαφορώντας γιὰ τοὺς ἀρχηγούς τους. Ἡ ταχτικὴ αὐτὴ κατεπολεμήθη ἀπὸ τὸν Τρότσκι, καὶ τὴ Διεθνῆ Ἑργατικὴ ἀντιπολίτευση σὰν ἀνόητη, γιατί ἂν οἱ ἑργάτες τῶν Σοσιαλιστικῶν Κομμάτων ἐμάχυνταν μόνοι τους νὰ πραγματοποιήσουν τὸ ἐνιαῖο μέτωπο μετὰ τοὺς Κομμουνιστὲς, παρὰ τὴ θέληση τῶν ἀρχηγῶν τους, θὰ ἔλαναν πιά νὰ εἶναι σοσιαλιστὲς καὶ θὰ μετεβάλλονταν αὐτομάτως σὲ Κομμουνιστὲς, ὅποτε ἦταν περιττὸ νὰ δημιουργηθεῖ τὸ ἐνιαῖο μέτωπο.

Ἐφόσον ὅμως οἱ Σοσιαλιστὲς ἐργάτες ἐξακολουθοῦσαν νὰ πιστεύουν στοὺς ἡγέτες τους, ἦταν ἀνάγκη νὰ γίει προσυνηννόηση μετὰ τοὺς τοὺς ἡγέτες, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ ἐνιαῖο μέτωπο. Ἡ Ἀντιπολίτευση ἐπέμενε νὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ ἐνιαῖο μέτωπο καὶ ἐκ τῶν ἄνω καὶ ἐκ τῶν κάτω, καὶ ὄχι μονάχα ἐκ τῶν κάτω ὅπως ἰσχυρίζονταν οἱ Σταλινικοί. Ὁ Τρότσκι πρὸς ἀντελήφθη πρὸς μετὰ τὴν ταχτικὴ αὐτὴ ἡ Γ' Διεθνὴς ὑποβλήθη σὲ τὸ Χίτλερ νὰ ἀνέλθει στὴν ἐξουσία, καὶ ἐξέθετε σὲ κίνδυνον ὄχι μονάχα τὸ Γερμανικὸ προλεταριάτο ἀλλὰ ὁλόκληρο τὸ Εὐρωπαϊκὸ κίνημα, ἐξώρριζε τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα τῆς Γερμανίας καὶ τὴ Γ' Διεθνῆ νὰ ἀλλάξει ταχτικὴ, καὶ νὰ δημιουργήσῃ τὸ ἐνιαῖο μέτωπο γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ Φασιστικοῦ κινδύνου.

Ὁ Τρότσκι στὸ ἔργο του «Ἡ Γερμανία, τὸ κλειδὶ τῆς παγκόσμιος ἐπανάστασης» ἐξηγοῦσε τοὺς κινδύνους, ποὺ θὰ διέτρεχε τὸ Εὐρωπαϊκὸ κίνημα μετὰ τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὰ λόγια «Ἐπιζατώντας Φασι-

σμός θα περάσει σάν οδοσπρωτήρας επάνω από τὰ πτώματα τῶν συντρόφων μας». Οἱ ἡγέτες τῆς Γ' Διεθνoῦς ἀποκαλοῦσαν τὸν Τρότσκυ μύωπα, γιατί ἔβλεπαν κίνδυνο μονάχα ἀπὸ τὸ Γιαπωνέζικο Ἰμπεριαλισμὸ, πὸ τότε εἶχε καταλάβει τὴ Μαντζουρία, καὶ ἀπειλοῦσε νὰ εἰσβάλλει στὴ Σιβηρία, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ Φασισμὸ.

Μὲ τὴ προοπτικὴ αὐτὴ ἐξηγεῖται καὶ ἡ παθητικὴ στάση πὸν ἐκράτησε ἡ Γ' Διεθνῆς, ἀπέναντι στοῦ Γερμανικοῦ Φασισμοῦ. Ἡ προσοχὴ τῆς Γ' Διεθνoῦς στράφηκε στὴν Ἄπω Ἀνατολή καὶ ἔτσι οἱ Καπιταλιστὲς τῆς Δύσης τράβηξαν ἀνενόχλητοι τὸ δρόμο τους, ὀργανώνοντας τὸ Φασισμὸ στὴ Γερμανία καὶ σὲ ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ κράτη.

* *

Μὲ τὰ λάθη πὸν ἄρχισαν ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ θανάτου τοῦ Λενιν, τὴ «ΝΕΠ», «τὸ Σοσιαλισμὸ σὲ μιὰ μόνη χώρα», «τὸ Κινέζικο Ζήτημα», «τὴν Ἀγγλορωσικὴν ἐπιτροπὴ», καὶ τὸ «Σοσιαλφασισμὸ» ἦταν φυσικὸ νὰ διεξαχθεῖ μέσα στοὺς κόλπους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνoῦς ἕνας ἔντονος ἀγῶνας ἀπὸ τὴ ἀριστερὴ Ἀντιπολίτευση μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Τρότσκυ, μὲ σκοπὸ νὰ μπάσουν τὴ Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ στὸ σωστὸ Ἐπαναστατικὸ δρόμο. Ὁ Στάλιν στηριζόμενος στὴ γραφιοκρατικὴ κλίκα τοῦ ἐδημιούργησε τώρα καὶ τὴ δεξιὰν Ἀντιπολίτευση καὶ ἐξακολουθοῦσε μὲ πείσμα νὰ τραβᾷ τὸ λανθασμένο δρόμο τοῦ πρὸς ζημία τοῦ Διεθνoῦς Κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Ἡ Διεθνῆς Ἀντιπολίτευση δὲν ἔπαυσε νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ της σὰ μέλος τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνoῦς, πὸν βίαια ἀπεσπᾶσθη ἀπὸ αὐτὴ καὶ ὑπεστήριζεν τὰ Κομμουνιστικὰ Κόμματα σὲ κάθε τους ἀγῶνα ἐναντία στὴν ἀστικὴ τάξη.

Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ «Πολιτικὴ Φράξις» ὅπως ὠνομάσθη, ἐξακολουθοῦσε μέχρι τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1933.

Μὲ τὴν ἐγκατάλειψη τοῦ Γερμανικοῦ προλεταριάτου στὴ διάθεση τοῦ Χίτλερ, καὶ ἀργότερα μὲ τὴ συνεργασία της μὲ τὰ ἀριστερὰ ἀστικὰ κόμματα, ὀργανώνοντας τὰ «λαϊκὰ μέτωπα» στὴ Γαλλία, Ἰσπανία καὶ ἄλλοῦ (τὸ «Λαϊκὸ μέτωπο τῆς Ἰσπανίας μὲ συνεργασία τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος καὶ τῶν Ἀστικῶν Δημοκρατικῶν Κομμάτων, εἶχεν σὰ συνέπεια τὴν εὐνούχηση τοῦ Ἐπαναστατικοῦ κινήματος καὶ τὴν ἀνοδο τοῦ Φράγκο στὴν ἐξουσία· τὸ Λαϊκὸ μέτωπο τῆς Γαλλίας μὲ τὰ ἀστικὰ δημοκρατικὰ στοιχεῖα εἶχε σὰ συνέπεια τὸ νὰ κατορθώσῃ ἡ Γαλλία νὰ ξεπεράσῃ τὴν Κρίση τῆς παρ' ὅλες τὶς οικονομικὲς της στενοχώριες) ἡ Γ' Διεθνῆς ἀποδείξε τὴ τελειωτικὴ της χρεοκοπεῖα. Ἀπὸ τότε, ἡ Διεθνῆς Ἐργατικὴ Ἀντιπολίτευση ἔπαυσε νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ της μέλος τῆς Γ' Διεθνoῦς, καὶ μετονομάσθη σὲ «Ἐνωση Τεταρτοδιεθνιστῶν Κομμουνιστῶν».

Μὲ τὴ νέαν της ἐμφάνιση ἡ Διεθνῆς Ἀντιπολίτευση ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ὀργάνωση καὶ διαφώτιση τῶν Κομμουνιστῶν. Οἱ πλατιὲς μάζες τῶν ἐργατῶν ἐπειρασμένοι ἀπὸ τὴν αἴγλη τῆς Ρωσ-

σικῆς ἐπανάστασης ἐπίστευαν ἀκόμη στὴ Γ' Διεθνῆ.

Μετὰ τὴν ἔκρηξη τοῦ πολέμου ὅποτε οἱ μάζες τῶν ἐργατῶν περιμέναν τὴν καθοδήγησιν τῆς Γ' Διεθνοῦς καὶ βρέθησαν χωρὶς κανένα πολιτικὸν καθοδηγητὴ καὶ προσινατολισμὸν, ἐγκαταλειμμένες τελείως ἀπὸ τῆς Γ' Διεθνῆ στὸ ἔλεος τῶν Ἱεραλιστῶν. Ἡ Δ' Διεθνῆς ἀνέλαβε αὐτὴ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Διεθνοῦς Προλεταριάτου.

Στὸ μεταξὺ ἡ Γ' Διεθνῆς, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Μαρξιστικῆς Λενινιστικῆς γραμμῆς καὶ τῶν διεθνιστικῶν τῆς ἀρχῶν, μὴ ἔχοντας κανένα λόγον ὑπάρξεως αὐτοδιελύθη. Μετὰ τὴν αὐτοδιάλυσιν τῆς Γ' Διεθνοῦς τὰ Κομμουνιστικὰ Κόμματα ἀκολοιθῶντας τὴν πολιτικὴν τοῦ Στάλιν πού συμμαχοῦσε πότε μὲ τὴν μιὰ μερίδα καὶ πότε μὲ τὴν ἄλλη μερίδα τῶν Καπιταλιστικῶν κρατῶν, γιὰ χάριν τῆς «πατρίδας», ἐγκατέλειψαν καὶ αὐτὰ τὶς διεθνιστικὰς τοὺς ἀρχὰς καὶ πῆραν μέρος στὸν πόλεμον συμπράττοντας μὲ τοὺς σωβινιστὰς γιὰ τὴν ἀμυνα τῆς «πατρίδας» κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Στάλιν. Μὲ τὸ σταμάτημα τοῦ πολέμου τὰ Κομμ. Κόμματα, συνεργαζόμενα μὲ τὰ ἀστικοδημοκρατικὰ Κόμματα καὶ ἐγκαταλείποντας τὶς Μαρξιστικὰς θέσεις προσπαθοῦν νὰ δράσουν μέσα στὰ ἐθνικὰ πλαίσια στηρίζοντας τὶς ἐλπίδες τοὺς γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Σοσιαλισμοῦ, ὄχι στὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ στὸ κοινοβουλευτισμὸν καὶ στὴν κάλπην! . . .

(Μὲ τέτοιες προϋποθέσεις, εὐκόλως κανεὶς καταλαμβάνει—ξανατονίζουμε—πὼς ἡ Γ' Διεθνῆς δὲν μπορούσε παρὰ ν' ΑΥΤΟΧΤΟΝΗΣΕΙ.)

ΛΕΥΚΟΣ

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΚΟΛΑΣΗ
 Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΣΤΟ:

“ΚΡΑΤΟΣ ΕΝ ΚΡΑΤΕΙ”

[ΠΟΥ ΕΖΗΣΑ ΧΡΟΝΙΑ]

Στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ, τοῦ πιὸ ψηλοῦ βουνοῦ τοῦ νησιοῦ μας, ἦταν ἓνα μεταλλεῖο :

Κάμποσα χαμόσπιτά, καὶ ἄλλες τόσες ξύλινες μπαράγκες «λύανε» τὸ «πρόβλημα τῆς στέγης» . . .

Οἱ πανύψηλες καμινάδες τῶν ἐργοστασίων ὀρθώνονταν, περήφανα καὶ κοροϊδευτικὰ στὸ πλάϊ τους, ξερνώντας ἀδιάκοπα τὴ σκόνην πού γιόμιζε τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ, κάνοντάς σε νὰ χορταίνεις ἀπὸ ἄμμο, παρὰ ἀπὸ ψωμί . . . Τὰ βαγόνια πηγαινοέρχονται γιομάτα πέτρες καὶ χῶματα. Οἱ μηχανὲς βούϊζαν, γιομίζοντας τὸ μέρος μὲ τὸ δαιμονικὸ θόρυβό τους. Οἱ μεταλλορύχοι, κρεμασμένοι στὸ βουνό, σὰ σταφύλια, σκάβανε μὲ τοὺς κασμάδες, καὶ τὶς φαλιομηχανές. Θεόρατοι ὀγκόλιθοι, καὶ τόνοι χῶματα κατακυλούσανε. Τὸ βουνὸ βογοῦσε κάτω ἀπὸ τὴν ἐργατικὴν δύναμιν. Συχνὰ—πολὺ συχνὰ—κατακυλούσανε καὶ κάμποσοι . . . «ἀπρόσεχτοι» πού τοὺς παράσερναν τὰ χῶματα, καὶ ὥσπου νὰ φτάσουνε στὴ βάση, δὲ ξεχώριζαν ἀπὸ τὸ «ὑκόν» . . . Λίγα λεπτὰ σταμάτημα . . . φωνές . . . σφυρίγματα . . . κλάματα . . . καὶ ἀκούοταν ἀμέσως ἡ ἀγριοφωνάρα τοῦ ἐπιστάτη . . . καὶ ὅλα τέλεβαν . . .

Οἱ ἐργάτες γύριζαν στὴ δουλειά τους μὲ σκυφτὸ τὸ κεφάλι, καὶ

στιγνὰ πρόσωπα . . .

—Τί ἔγινε ;! . . .

—Τίποτα . . . Συνηθισμένα πράματα . . . Ἐνας ἀπρόσεχτος, ἕνας βλάκας σκοτώθηκε . . . Ἡ διεύθυνσις θὰ ξοδέψει νὰ τὸ θάψουνε . . . Μὴ σκοτίζεσθε . . . Ἀνθρώπινο ἕλικὸ μπ.λικο, καὶ τζάπα . . . Οἱ μηχανὲς νᾶναι ἐντάξει, γιὰ εἶναι ἀκριβές . . .

(Καὶ τοῦ στραβοῦ τὸ δίκιον» ὁμως . . . Φρόντιζεν ἡ «Διεύθυνσις» γιὰ τὴ ζωὴν τῶν «παιδιῶν της» . . .

Εἶχε ἕνα «τέλειον νοσοκομεῖον» καὶ ἕνα «σπονδαῖον χειροῦργον» . . . Ὅταν σκοτωνότανε κανένας ἐργάτης τοῦ ἔσκιζε ὅτι τοῦμενε γερό, κάνοντας μαθήματα «ἀνατομίας» στοὺς βοηθοὺς τους» . . . Ἄν πεῖς γιὰ τὴν κηδεῖα . . . Εἶχε τὴν πιὸ τέλειαν ὀρχήστρα τοῦ νησιοῦ μας . . . Ἦτανε τόσο ἀρμονικὴ ποῦ σκέπαζε τὰ κλάματα, καὶ τὰ στηθοκοπήματα «τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τῶν θυμάτων» . . .)

Οἱ μηχανὲς, λὲς καὶ θέλανε ν' ἀνταποδώσουνε στὸ ἀφεντικὸ τὴν ἐχτίμησή του γι' αὐτές, ἀρπάζανε κάποιον ἐργάτη (ποῦ ἦτανε . . . «ἀπρόσεχτος καὶ ὀκνιάρης» . . .) καὶ τὸν κάνανε μύρια κομμάτια . . . Τὸν τύλιγε τὸ κολάνι, καὶ χτύπα καὶ νὰ χτυπήσεις τὸ κεφάλι του ἐδῶ κ' ἐκεῖ (γιὰ νὰ . . . βάλει γνώση . . .) τοῦ πέταγε τὰ μυαλά . . . Κάποια μέρα ποῦ τύλιξαν ἕνα τεχνίτη, τὸν ἔκαναν τόσα κομμάτια, ποῦ μετ' ἀπὸ 40 μέρες βρῖσκανε ἀκόμα μέσα στὸ χῶμα . . .

Ἦτανε καλοκαίρι, καὶ τὸ μεταλλεῖο δούλευε πυρετώδικα, γιὰ νὰ βγάλει κάμποσο «πρᾶμα» γιὰτ' εἶχε ζήτησι, καὶ γιὰτὶ ἅμα πέφτανε οἱ βροχὲς καὶ τὰ χιόνια, οἱ δουλειὲς σταματούσανε καὶ τὸ μεταλλεῖο γινότανε σὰν ἕνα ἀπέραντο νεκρόταφειο, σκεπασμένο μὲ τὸ κατάσπρω σάβανο τοῦ χιονιοῦ . . . Τὸ καλοκαίρι πάλι ἐρχόντανε «οἱ ταπεινοὶ τῆς γῆς» καὶ τοῦ ξαναδίνανε ζωὴ . . .

Ὁ διεθυντὴς πρόσταζε πὸς πρέπει νὰ δουλεύουνε καὶ γιορτές καὶ Κυριακὲς, νύχτα καὶ μέρα, φτάνει νὰ ἐγεῖ πρᾶμα πολὺ . . .

Ἀλλοίμονο σ' ὅποιο δοκίμαζε νὰ γογγύσει, νὰ διαμαρτυρηθεῖ! . . . Σταμάτημα καὶ ἐξορίαν ἀπὸ τὸ «μεταλλεῖον του» . . .

Καὶ τὸ «μεταλλεῖον του» ἦτανε καλὰ ὀργανωμένο . . . Σὰ μιὰ τέλεια πολιτεῖα . . . Εἶχε δική της μυστικὴ ἀστυνομία «γιὰ ν' ἀνακαλύπτει τὰ κακοποιᾶ καὶ ἀνατρεπτικὰ στοιχεῖα, γιὰ νὰ γίνωνται ἐξορίαν, καὶ νὰ μὴν ἐνοχλοῦν τοὺς «καλοὺς» ἐργάτας μὲ τὶς «τρολλές» ἰδέες του, πὸς πρέπει τάχα νὰ περνοῦν μία καλύτερη ζωὴ, καὶ πὸς ὅταν θέλουν ἔχουν τὴ δύναμη νὰ τὸ πετύχουν . . . »

Ἐκεῖνο τὸ καλοκαίρι εἶχε πολλὲς δουλειές, γιὰτὸ διάφοροι τσαρλατάνοι, κρασοπατέρες, χαρτοπαίχτες συγγεντρῶθηκαν στὸ μεταλλεῖο, καὶ κάνανε «χρυσὲς δουλειές» . . . Τὴ νύχτα σὰ σφύραγε ἡ σειρήνα οἱ ἐργάτες τραβούσανε γιὰ τὰ «σπίτια τους» . . . («Νὰ φᾶνε καὶ νὰ κοιμηθοῦνε» . . .)

Μιὰ ζωηρὴ κίνησις δημιουργόταν στὸ παζάρι, ποῦ ἦτανε γιομάτο φρούτα, καὶ πρᾶματιες . . . (Ἀσυναγώνιστη δουλειὰν ὁμως ἔκάνανε ὅσοι πουλούσανε ρέγγες καὶ σαρδέλλες . . . Λὲς καὶ ἔξα-

σκούσανε «μαγνητικήν ἐπίδρασιν» ἐπάνω στους μεταλλορύχους..)

• Ἡ ἀλήθεια, ὅμως, νὰ λέγεται... Φρόντιζε ὁ «Κύριος Διευθυντής» γιὰ τὴν ὑγιεινὴν διατροφή καὶ τὴ ζωὴ τῶν «παιδιῶν του»... Καὶ «ἐπιστημονικούς, ὑγιεινοὺς φεύρνους» ἔχτισε· γιὰ τὸ ἀπαγορεύονταν νὰ φέρουν ἀπὸ τὰ χωριά του; οἱ ἐργάτες «ἔκεινο τὸ μάβρο, κ' «ἀνθυγιεινὸ παλιόψωμο...»

Καὶ «δικὰ της λεφτὰ» κυκλοφοροῦσε ἀκόμα, — τὰ λεγόμενα «μπιλιέιτα» — πὺν δίνοντάς τα στὶς καντίνες ἔπαιρνες τὰ πράματα «στὸ κοῦστος τους» «κ' ἔτσι δὲν ἔβγαινε ἔξω τὸ χρῆμα. ἔμενε στὸ μεταλλεῖο», δηλαδὴ στὴν κάσα τοῦ «Κυρίου Διευθυντοῦ»...

Γι' αὐτὸ οἱ ἐργάτες τὸν θεωροῦσαν ὡς τὸν «Ἀνώτατον Ἄρχονταν» τοῦ μεταλλεῖου... Αὐτὸς πρόσταζε, καὶ καμιά προσταγὴ του δὲν ἔπρεπε νὰ μείνει ἀνεχτέλεστη... Οἱ πῶς πολλοὶ μεταλλορῦχοι τὸν εἶχανε γιὰ «πατέρα τους» ὅταν περνοῦσε ἀπὸ τὸ καφενεῖο (μὲ τὸ αὐτοκίνητό του...) σηκώνονταν καὶ τὸν χαιρετοῦσαν... Στὰ παιδιὰ τους παραγγέλνανε «νὰ χαιρετοῦν τὸν Κύριον Διευθυντήν, καὶ νὰ τὸν ἔχτιμοῦν γιὰ τὸ δίνει ψωμί, καὶ τρῶνε...»

Μετ' αὐτὸ τὸ σκόλασμα τοῦ παζαριοῦ, νεκρικὴ ἡσυχία ἀπλωνόταν σ' ὅλο τὸ μεταλλεῖο... Οἱ μεταλλορῦχοι στοιβαγμένοι (σὰν τὰ εἶδη πὺν καταβρόχθησαν..) προσπαθοῦσαν νὰ κοιμηθῶνε...

Μὰ ἡ κούραση (καὶ τί κούραση!) δὲν τὰ βγαζε πέρα μὲ τοὺς κοριοὺς... Ὀλόκληρες «στρατιαὶ» ἔκάναν «ἐπιθέσεις» στοὺς μεταλλορῦχους, γιὰ νὰ τοὺς ρουφήξουνε τὸ γαῖμα — ὅσο, βέβαια, τοὺς ἄφισε «ὁ Κύριος — Διευθυντής — Πατέρας του;» & Co... .

Ἐπειτ' ἀπὸ ἀγωνιώδεις προσπάθειες «νὰ γλυτώσουν» τοὺς ἔπαιρνε ὁ ὕπνος...

Μὰ δὲν προφταίνανε σχεδὸ νὰ κλείσουνε τὰ βλέφαρά τους, καὶ ἡ στριγγιὰ φωνὴ τῆς σειρήνας τοὺς πέταγε κάτω ἀπ' τὸ κρεβάτι... (Καὶ πάλι δουλειά...)

Τέτοιο ἦτανε ἐκεῖνο τὸ μεταλλεῖο — τὸ «Πατρικὸ Σπίτι» τοῦ «Κυρίου Διευθυντή — Πατέρας μας»... «Κράτος ἐν Κράτει...»...

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ:

ΠΑΝΟΥ ΡΟΔΗ: ΑΝΑΛΑΜΠΕΣ (Τραγούδια)

Στὸ σημεῖωμα αὐτὸ δὲ μᾶς ἐνδιαφέρει τὸ πρόσωπο τοῦ ποιητῆ, ἀλλὰ οἱ ιδέες πὺν ἐκφράζει μὲς' ἐστὰ τραγούδια του, καὶ σὲ δέφτερη μοῖρα ἢ μορφὴ τῶν τραγουδιῶν του. Γιὰ τὸν ποιητὴ ἀσφαλῶς ἰσχύουν τὰ ὅσα γράφει στὸν πρόλογον ὁ Ζιαρτίδης, πὺς δηλ. θὰ μπορούσε κάποτε, ἂν ἔξοῦσε σὲ

σὲ σοσιαλιστικὴ κοινωνία, νὰ μπεῖ στὸ κύκλο τῶν καλλιτεχνῶν, πὺν ὁ καπιταλισμὸς παραμερίζει καὶ θάβει.

Ὅποιος ἔχει ὑπόψη του τὰ πρῶτα τραγούδια τοῦ Ρόδη, τραγούδια καθαρὰ προλεταριακὰ καὶ ριζοσπαστικά, ὄχι ὅμως ἱκανοποιητικὰ στὴ μορφὴ, θὰ δεῖ πὺς στὴ

σημερινή του συλλογή ὁ ποιητῆς ξεπερνᾷ τὶς πρῶτες του προσπάθειες, καὶ φτάνει στὸ σκαλοπότη τοῦ «καλοῦ» ποιητῆ. Μὲ γνήσιο λυρισμὸ ἀποδίνει τὶς τραγικὲς στιγμὲς τῆς μάβρης μας ζωῆς· σταματᾷ μπροστὰ στὶς λαμπρὲς σελίδες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, καὶ τοῦ πανανθρώπινου ἀγώνα γιὰ τὴν πρόοδο, καὶ ἀπέριττα, ἀρηγόρηφτα, ζωντανὰ, ἀπλὰ δυνατὰ, κι' ὡραῖα μᾶς παρουσιάζει τὶς ἀναλαμπὲς τῆς προλεταριακῆς ψυχῆς, καὶ τὶς δυναμικὲς τῆς ὁρμὲς πρὸς τὰ μπρός... Κυριαρχοῦσα Ἰδέα, Ἰδέα ποὺ ἐμπνέει ὁ γιγάντιος προλεταριακὸς ἀγῶνας, ποὺ τοῦ δονεῖ τὰ σωθικὰ σὲ μουσικὲς δημι-

ουργίες προλεταριακοῦ χαρακτήρα. Ὅχι φυσικὰ φτασμένα ἀπόλυτα ποιητικὴ μορφή, μὰ τέτοια ποῦ νὰ δικαιολογιέται ἀπὸ τὴ μόρφωση τοῦ Ρόδη. (Οἱ χασμωδίες βλάπτουνε σημαντικὰ τὴ μορφή τῶν τραγουδιῶν του)

Πάντως ὁ Ρόδης, ὁ ἐργάτης Ρόδης τῶν ποιητικῶν «Ἀναλαμπῶν», προσφέρει κάτι πολὺ σημαντικό στὴ προλεταριακὴ λογοτεχνία τοῦ τόπου μας, (συνεχίζοντας τὴν ἀξία καὶ δυναμικὴ δουλιὰ τοῦ Γιώργη Χειμαρρίδη καὶ τοῦ Ἀνθία τῶν πρώτων/ χρόνων.) Ἐπομένως καὶ στὸν προλεταριακὸν ἀγῶνα: Γιατὶ Τέχνη καὶ Ζωὴ εἶναι ἀξεχώριστες.

Λευκοσία—10.8.1945

HOMO

Ι. ΡΩΣΣΙΔΗ:

ΣΤΕΡΙΑΝΑ ΚΥΜΑΤΑ (Πεζά)

Ἄν ἡ λογοτεχνία — κ' ἡ τέχνη γενικότερα — ξεφεύγοντας τὰ στενὰ ὅρια τῆς τεχνικῆς τους, ἀγκαλιάζουν τὸ σύνολο τῆς ζωῆς καὶ παίζουν ρόλο ἐποικοδομητικὸ στὴ ζωὴ σὰν ἀνεξάρτητοι πιά παράγοντες Ἐξέλιξης καὶ Προόδου, — τότε ἀσφαλῶς ὁ Ἰάκωβος Ρωσσίδης στὰ «Στεριανὰ Κύματα» του εἶναι παγοντας στὴν Ἐξέλιξη τῆς ζωῆς μας, δημιουργώντας ἓνα ἔργο πολιτισμοῦ. Γιατὶ τὸ ἔργο του ἐχτελεῖ ὅλες τὶς προϋποθέσεις ποὺ βάλουμε γιὰ τὴν Τέχνη πιὸ πάνω. Μᾶς δίνει τὴ Ζωὴ ἀποκρυσταλλωμένη σὲ φόρμες τέχνης πρωτότυπες, μὰ πάντα τεχνικὲς καὶ ἐνδιαφέρουσες.

Ἀλήθεια! εἶναι ἀπὸ τὰ ὡραιότερα καὶ δυνατότερα διηγήματα τῆς Κυπριακῆς Λογοτεχνίας τὸ πρῶτο τῆς σειρᾶς: «Ὁ δρόμος τῶν ἀναμνήσεων», ποὺ τελειώνει μ' ἐκεῖνο τὸν τόνο τῆς ἀγωνιστικῆς, ζωντανῆς ἀποφασιστικότητος: γιὰ

τὴ λευτεριά, τὴν εὐτυχία, τὴ χαρά: — γιὰ τὴ Πρόοδο τοῦ Ἀνθρώπου. Ἡ ἴδια διάθεση βρίσκεται καὶ στ' ἄλλα εἰρηγήματα, μαζὶ μὲ τὰ ἀναπάντητα στὴ ζωὴ ἐρωτηματικά, τὴ γενικὴ τάση πρὸς τὸ Νέο, τὸ Δυνατὸ, τὸ Σωστό. Παλμὸς ἐνθουσιώδης, — ὁ παλμὸς τῆς νέας ζωῆς — δονεῖ τὸ συγγραφέα καὶ μεταδίνεται ἀμείωτος στὸν ἀναγνώστη.

Ὅχι μόνο ἡ χαλάστρα ὀργῆ γιὰ τὸ κακό, μὰ κι' ὁ δημιουργικὸς ὀργασμὸς τοῦ Νέου ὀργανισμοῦ. Φυσιολογικὸς κι' ἀβίαστος ὁ τρόπος τῆς ἔκφρασης, τῶν δυνατῶν ἀκατανικήτων Κύματων τῆς Ἱστορίας, τοῦ καιροῦ μας.

Ὁ Ἰάκωβος Ρωσσίδης ζεῖ μὲς στὶς καρδιὲς ὅλων μας. Ζεῖ μὲς στὴν ἐποχὴ μας, — γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀξίζει καὶ στὸ ἔργο του νὰ ζήσει . . . .

Λευκοσία—28.8.45.

HOMO

λι
και
τα μ
δέα π
ταριακ
νει τα

Ι Ρ

Α

γεν

δ

ζ

Τιμή: ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ 4 1/2 ΓΡ.
Η ΧΡΟΝΙΑ 6 ΣΕΛ.

Γ. ΧΕΙΜΑΡΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁδός Ἁγ. Ἀντωνίου Ἀρ. 1

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Α. Α. ΓΡΥΣΠΗ